



VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Eurooppa 2020 -strategia



Suomen kansallinen ohjelma
kevät 2014

16a/2014

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset



VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Eurooppa 2020 -strategia

Suomen kansallinen ohjelma, kevät 2014



VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Anitta Heiskanen/VM-julkaisutiimi

Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 2014

Kuvailulehti

| | | |
|--|--|-----------------------|
| Julkaisija ja julkaisu-aika | Valtiovarainministeriö, huhtikuu 2014 | |
| Tekijät | Valtiovarainministeriö, kansantalousosasto | |
| Julkaisun nimi | Eurooppa 2020 –strategia, Suomen kansallinen ohjelma, kevät 2014 | |
| Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot | Julkaisun kieliversiot: ruotsi: Europa 2020 –strategin, Finlands nationella program, våren 2014 (16 b/2014) englanti: Europe 2020 Strategy, Finland's National Programme, Spring 2014 (16c/2014) | |
| Asiasanat | EU, talouspolitiikka, työllisyys, tutkimus- ja kehitys, ilmasto, koulutus, köyhyys | |
| Julkaisusarjan nimi ja numero | Valtiovarainministeriön julkaisuja 16a/2014 | |
| Julkaisun myynti/jakaja | Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vm.fi/julkaisut . Samassa osoitteessa on ohjeet julkaisun painetun version tilaamiseen. | |
| Painopaikka ja -aika | Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 2014 | |
| ISBN 978-952-251-565-0 (nid.) ISSN 1459-3394 (nid.) ISBN 978-952-251-566-7 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF) | Sivuja 56 | Kieli Suomi |
| Tiivistelmä <p>Eurooppa-neuvosto hyväksyi vuonna 2010 talous- ja työllisyysstrategian. Vuoteen 2020 ulottuvan Eurooppa 2020 –strategian visio on älykäs, kestävä ja osallistuva kasvu. Strategiassa asetetaan koko EU:ta koskevat tavoitteet työllisyydelle, tutkimus- ja kehitysmenoille, ilmastolle, koulutukselle ja köyhyyden poistamiselle. Jokainen jäsenvaltio asettaa vastaavat kansalliset tavoitteet.</p> <p>Suomen kansallisena tavoitteena on nostaa 20 – 64 –vuotiaiden työllisyysaste 78 prosenttiin, säilyttää tutkimus- ja kehitysmenojen tavoitetasona 4 prosenttia bruttokansantuotteesta, saavuttaa EU:ssa sovitut ilmasto- ja energiataavoitteet, pitää korkeakoulututkinnon suorittaneiden 30 – 34 –vuotiaiden osuus 42 prosentissa, pienentää 18 – 24 –vuotiaiden koulupudokkaiden osuus 8 prosenttiin sekä vähentää köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien määrää.</p> <p>Eurooppa-neuvosto on vahvistanut vuosina 2012 ja 2013 kaikille jäsenvaltioille suosituksia, joilla ohjataan kansallista päätöksentekoa. Suomelle annetut suositukset liittyvät julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyysteen, julkisten palvelujen tuottavuuteen, työttömyyden alentamiseen ja tosiasiallisen eläkeiän nostamiseen, kilpailun lisäämiseen sekä yritysrakenteen monipuolistamiseen ja palkkakehitykseen.</p> <p>Hallitus antaa nyt kuudennen kansallisen Eurooppa 2020 –ohjelman. Ohjelmassa kuvataan, miten kansalliset tavoitteet saavutetaan ja EU:n antamat suositukset on otettu huomioon. Ohjelmassa annetut tiedot mahdollistavat Suomen tilanteen yksityiskohtaisemman tarkastelun EU:n tasolla.</p> | | |

Presentationsblad

| | | |
|--|---|------------------------|
| Utgivare och datum | Finansministeriet, april 2014 | |
| Författare | Finansministeriet, ekonomiska avdelningen | |
| Publikationens titel | Eurooppa 2020 –strategia, Suomen kansallinen ohjelma, keväät 2014 | |
| Publikationens andra versioner | Publikationens språkversioner: svenska: Europa 2020 –strategin, Finlands nationella program, våren 2014 (16b/2014) engelska: Europe 2020 Strategy, Finland's National Programme, Spring 2014 (16c/2014) | |
| Publikationsserie och nummer | Finansministeriets publikationer 16a/2014 | |
| Beställningar/distribution | Publikationen finns i PDF-format på www.vm.fi/julkaisut . Anvisningar för beställning av en tryckt version finns på samma adress. | |
| Tryckeri/tryckningsort och -år | Juvenes Print – Finlands Universitetstryckeri Ab, 2014 | |
| ISBN 978-952-251-565-0 (hft.) ISSN 1459-3394 (hft.) ISBN 978-952-251-566-7 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF) | Sidor 56 | Språk Finska |

Sammandrag

Europeiska rådet godkände ekonomi- och sysselsättningsstrategin år 2010. Visionen i Europa 2020-strategin som sträcker sig till år 2020 är smart, hållbar och engagerande tillväxt. I strategin fastställs målsättningar för sysselsättningen, forsknings- och utvecklingsuppgifterna, klimatet, utbildningen och bekämpningen av fattigdom som gäller hela EU. Varje medlemsland fastställer sina egna nationella mål.

Finlands nationella mål är att höja sysselsättningsgraden bland 20-64-åriga till 78 procent, att bevara målnivån för forsknings- och utvecklingsutgifterna på 4 procent, att uppnå de inom EU överenskomna klimat- och energimålsättningarna, att hålla andelen högskoleexaminerade 30-34-åringar vid 42 procent, att minska på skolavbrytandet bland 18-24-åriga till 8 procent samt att minska på antalet människor som hotas av fattigdom och utslagning.

Europeiska rådet har under 2012 och 2013 för samtliga medlemsländers del fastställt rekommendationer som styr det nationella beslutsfattandet. Rekommendationerna åt Finland gäller den offentliga ekonomins långsiktiga hållbarhet, produktiviteten inom den offentliga servicen, minskandet av arbetslösheten och höjningen av den faktiska pensionsåldern, ökandet av konkurrensen samt mångsidigare företagsstrukturer och löneutveckling.

Regeringen överläter nu det sjätte nationella Europa 2020-programmet. I programmet beskrivs hur de nationella målen ska uppnås och hur EU:s rekommendationer tagits i beaktande. Uppgifterna som ges i programmet möjliggör detaljerad granskning av Finland på EU-nivå.

Description page

| | | |
|---|--|----------------------------|
| Publisher and date | Ministry of Finance, April 2014 | |
| Author(s) | Ministry of Finance, Economics Department | |
| Title of publication | Eurooppa 2020 –strategia, Suomen kansallinen ohjelma, kevät 2014 | |
| Parts of publication/ other versions released | The publication 's language versions: English: Europe 2020 Strategy, Finland's National Programme, Spring 2014 (16c/2014) Swedish: Europa 2020 –strategin, Finlands nationella program, våren 2014 (16 b/2014) | |
| Publication series and number | Ministry of Finance publications 16a/2014 | |
| Distribution and sale | The publication can be accessed in pdf-format at www.vm.fi/julkaisut . There are also instructions for ordering a printed version of the publication. | |
| Printed by | Juvenes Print – Finland University Print Ltd, 2014 | |
| ISBN 978-952-251-565-0 (print.) ISSN 1459-3394 (print.) ISBN 978-952-251-566-7 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF) | No. of pages 56 | Language Finnish |
| <p>Abstract</p> <p>The European Council approved an economic and employment strategy in 2010. The vision of the Europe 2020 Strategy, which extends to 2020, is smart, sustainable and inclusive economic growth. The strategy sets EU-wide targets for employment, research and development expenditure, climate policy, education and reducing poverty. Every Member State sets its own corresponding national targets.</p> <p>Finland's national targets are raising the employment rate of 20–64 year-olds to 78%, maintaining R&D spending at a minimum of 4% of GDP, reaching the climate and energy targets agreed in the EU, keeping the proportion of 30–34 year-olds having completed tertiary-level education at 42%, bringing the proportion of 18–24 year-old early school leavers below 8%, and reducing the number of people living at risk of poverty and social exclusion.</p> <p>In 2012 and 2013, the European Council adopted recommendations for all Member States aimed at guiding national decision-making. The recommendations given to Finland relate to the long-term sustainability of public finances, productivity of public services, reducing unemployment and raising the actual retirement age, increasing competition, and business structure diversification and wage development.</p> <p>The Government now submits Finland's sixth Europe 2020 National Programme. The programme describes how the national targets will be achieved and how the EU recommendations have been taken into account. The information provided in the programme will facilitate a more detailed examination of Finland's situation at the EU level.</p> | | |

Sisältö

| | | |
|----------|--|----|
| 1 | Johdanto | 11 |
| 2 | Makrotalouden tilanne ja skenaario | 13 |
| 2.1 | Makrotalouden näkymät ohjelmakaudella..... | 13 |
| 2.2 | Rakenneuudistusten makrotaloudelliset vaikutukset | 14 |
| 3 | Maakohtaisten suositusten täytäntöönpano | 17 |
| 3.1 | Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys | 17 |
| 3.2 | Julkisten palvelujen tuottavuus | 19 |
| 3.3 | Työttömyyden alentaminen ja tosiasiallisen eläkeiän nostaminen | 22 |
| 3.4 | Kilpailun lisääminen..... | 27 |
| 3.5 | Yritysrakenteen monipuolistaminen ja palkkakehitys..... | 29 |
| 4 | Edistyminen Eurooppa 2020 -strategian mukaisten kansallisten tavoitteiden saavuttamisessa | 39 |
| 4.1 | Työllisyystavoite | 39 |
| 4.2 | Tutkimus- ja kehitystavoite..... | 41 |
| 4.3 | Ilmasto- ja energiatavoite | 43 |
| 4.4 | Koulutustavoitteet..... | 45 |
| 4.5 | Köyhyystavoite | 49 |
| 5 | Muut uudistustoimet ja rakennerahastojen käyttö | 51 |
| 6 | Institutionaaliset kysymykset ja sidosryhmien osallistuminen | 53 |

1 Johdanto

Suomella on kaksi suurta haastetta. Talouden kasvunäkymät ovat vaiheet ja julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje. Suomi on menettänyt asemiaan globaaleilla markkinoilla teollisuuden rakennemuutoksen takia. Julkisen talouden kestävyysvajeen keskeinen syy taas on Suomen nopeasti ikääntyvä väestö. Vanhushuoltosuhteen heikkeneminen on erityisen nopeaa kuluvalle ja ensi vuosikymmenellä. Ikärakenteen muutos vähentää työikäisen väestön määrää ja kasvattaa ikäsidonnoisia menoja.

Näihin haasteisiin vastatakseen hallitus päätti kehysriihessä 24.–25.3.2014 mittavista sopeutustoimista, julkisen sektorin rakenteellisista uudistuksista sekä kasvuohjelmasta. Hallitus päätti osana julkisen talouden suunnitelmaa merkittävistä panostuksista kasvun tukemiseen. Valtion varoja ohjataan nykyistä tuottavampaan käyttöön. Mm. myydään Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen hallinnoimaa valtion kiinteistövarallisuutta ja toteutetaan valtion omistamien pörssiyhtiöiden myyntejä ja muita toimenpiteitä valtion tuloutuksen lisäämiseksi. Toimenpiteiden aiheuttama lisätuloutus aiemmin linjattuun nähdessä on vuosina 2014—2015 n. 1,9 mrd. euroa. Pääosa lisätuloutuksesta ohjataan valtionvelan lyhentämiseen. Osana valtion varallisuuden uudelleenkohdentamista tehdään kuitenkin merkittäviä kasvupanostuksia, joiden määrä vuosina 2014—2015 on yhteensä n. 600 milj. euroa. Keskeisimmät panostukset liittyvät uutta kasvua ja tulevaisuutta luoviin osaamisiin ja innovaatioinvestointeihin sekä nopeasti työllistäviin liikenne- ja rakentamishankkeisiin.

Rakenneuudistusohjelmasta sovittiin 29.8.2013 budjettiriihessä. Tavoitteena on talouden kasvuedellytysten vahvistaminen ja kestävyysvajeen umpeen kurominen vahvistamalla työllisyyttä, talouskasvua ja kohentamalla julkisten palvelujen tuottavuutta Rakenneuudistuksilla pyritään turvaamaan julkisten palvelujen ja etuuksien rahoitus. Ohjelman tehoa samoin kuin talouden kasvua ja rakennemuutosta tukee kaksivuotinen maltillinen työmarkkinaratkaisu.

Tässä kansallisessa uudistusohjelmassa esitetyt toimet vastaavat monella tavoin Euroopan komission 2014 vuotuisen kasvuselvityksen linjauksiin. Finanssipoliittisella tervehdyttämällä pyritään vahvistamaan talouskasvun edellytyksiä. Talouskasvun ja kilpailukykyyn edistäminen on keskeisessä asemassa uudistusohjelmassa. Erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen kiinnitetään huomiota. Julkisessa hallinnossa päähuomio on kuntasektorin ja sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistamisessa.

Kevään 2014 Eurooppa-neuvoston ohjauksen mukaisesti tässä kansallisessa uudistusohjelmassa painotetaan kilpailukykyä lisääviä toimia, työmarkkinoiden toimivuuden kohentamista sekä nuorisotyöttömyyden ehkäisyä. Edelleen, ohjelmassa pyritään vastaamaan konkreettisesti ja kunnianhimoisesti maakohtaisiin suosituksiin sekä Euroopan komission Suomea koskevaan viimeisimpään syväanalyysiin.

Rakennepoliittinen ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi

Kestävyysvajeen supistamiseen tähtäävät toimet on totuttu luokittelemaan välittömiin toimiin, jotka sopeuttavat tuloja ja menoja, ja rakenteellisiin toimiin, jotka vaikuttavat työllisyyteen, tuottavuuteen ja talouden kasvuun pidemmällä aikavälillä. Välittömät toimet vajeen supistamiseksi ovat tärkeitä, mutta koko vajeen kattaminen niiden avulla ei ole mahdollista eikä viisasta. Ilman toimia talouden rakenteiden uudistamiseksi ja kasvun edellytysten vahvistamiseksi vajetta ei saada hallintaan.

Rakenteellinen uudistusohjelma rakentuu konkreettisten, talouden kasvuperustaa ja julkisen palvelujärjestelmän tuottavuutta vahvistavien, työllisyysastetta kohottavien ja julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisevien rakennepoliittisten toimien varaan. Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan valtiontaloutta, kuntien taloutta, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä, koko talouden tuottavuuden kasvua ja kilpailukykyä sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi. Toimet, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään, kohdistetaan erityisesti taloudellisen toiminnan institutionaalsiin puitteisiin ja niiden luomiin kannusteisiin. Konkreettisista toimenpiteistä päättäessään hallitus huolehtii siitä, että kokonaisuus toteuttaa myös hallitusohjelman painopistettä tulo-, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi.

2 Makrotalouden tilanne ja skenaario

Kansainvälisestä taloudesta on viime aikoina saatu rohkaisevia signaaleja, joskin kasvu on vielä haurasta ja tilanne vaihtelee eri alueiden välillä melkoisesti. Yhdysvalloissa talouskasvu vahvistuu. Kiinassa kasvu vaimenee ja Japanin kasvu ei kiihdy ennustejakson aikana.

Euroalueen tilanne on vielä herkkä ja tavanomaista alttiimpi negatiivisille shokeille. Talouskasvu on vielä hyvin vaatimatonta ja pienetkin negatiiviset tekijät voivat yhä taittaa orastavan kasvun.

Ennakkotiedon valossa Suomen kokonaistuotanto supistui vuonna 2013 1,4 prosenttia. Tämä oli jo toinen peräkkäinen taantumavuosi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä kokonaistuotanto supistui 0,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

2.1 Makrotalouden näkymät ohjelmakaudella

Samanaikaisesti kun Suomen talous on supistunut, teollisuuden ja koko talouden rakennemuutos on jatkunut, mikä on vaikuttanut myös talouden pidemmän ajan kasvunäkymiin. Talouden ennakoidaan kääntyvän hienoiseen kasvuun tänä vuonna, mutta kasvun odotetaan olevan hidasta myös keskipitkällä aikavälillä.

Ennusteen mukaan Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuonna 2014 vain 0,5 %. Vuoden aikana ennustetaan tapahtuvan suhdannekäännö. Nettoviennin kontribuutio on selvästi positiivinen ja suurin yksittäinen tekijä talouskasvun käynnistymisessä. Yksityinen kulutus ei kasva tänä vuonna lainkaan johtuen reaalisesta ostovoiman heikosta kehityksestä, vaisuista tulevaisuudennäkymistä ja työmarkkinoiden tilanteesta. Yksityiset investoinnit laskevat edelleen ja niiden BKT-osuus alenee jo 15,5 prosenttiin. Teollisuustuotannon alamaaki taittuu ja tänä vuonna saavutetaan 1,4 prosentin kasvu. Työttömyysaste nousee edelleen. Tämän vuoden keskimääräiseksi työttömyysasteeksi ennustetaan 8,4 %. Myös työllisyys heikkenee 0,4 prosentilla edellisestä vuodesta. Työtunneissa mitattuna tuottavuus kehittyi varsin vaimeasti.

Vuonna 2015 talouskasvun ennustetaan kiihtyvän 1,4 prosenttiin. Kasvu muuttuu laajajohjaisemmaksi ja kysyntäeristä vain julkiset investoinnit supistavat kasvua. Maailmankaupan selkeän virkoamisen vanavedessä vienti kasvaa yli 4 % ja myös tuonti lisääntyy yli 3 % piristyvän kotimaisen kysynnän seurauksena. Yksityinen kulutus lisääntyy parempien reaaliansioiden kehityksen ja vahvistuvien tulevaisuuden odotusten vuoksi. Tämä näkyy myös kotitalouksien säästämisasteen laskuna. Merkittävää on se, että kotitalouksien vel-

kaantumisaste ei enää nouse. Yksityisten investointien ennustetaan kääntyvän selvään nousuun sekä kone- ja laiteinvestointien että rakennusinvestointien vetämänä. Julkiset investoinnit alenevat edelleen. Työmarkkinoilla tilanne pysyy edelleen heikkona ja työttömyysasteen ennustetaan pysyvän likimain tämän vuoden tasolla siitä huolimatta, että kokonaistaloudellinen aktiviteetti piristyy. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat edelleen suuret. Inflaation ennustetaan edelleen pysyvän reilusti alle kahdessa prosentissa.

Vuonna 2016 talous kasvaa 1,8 %. Kokonaistuotannon kasvuvauhdin arvioidaan ylittävän talouden potentiaalisen tuotannon kasvun huolimatta historiallisesti alhaisesta talouden kasvuvauhdista. Talouden resurssien vajaakäytön vuoksi kokonaistuotannon taso on tuolloin edelleen potentiaalista tuotantoa pienempi. Talouden kasvupotentiaalin alhaisuuteen vaikuttavat demografiset tekijät, investointien vaikeus sekä tuotantorakenteessa tapahtuneet muutokset.

Vuosina 2017 talouden odotetaan kasvavan 1,5 % ja 2018 1,4 %. Tuotantokuilun ennakoitaan umpeutuvan vuonna 2018. Hidas kasvu ohjelmakaudella merkitsee, että kokonaistuotannon volyymi yltää vuoden 2008 tasolle vasta vuonna 2018.

Yksi merkittävimmistä kotimaisista haasteista on työmarkkinoiden toiminnan tehostaminen. Vuoden 2009 syvän taantuman aikana työllisyyskehitys oli olosuhteisiin nähden melko myönteistä. Tähän vaikuttivat myös yritysten vahvat taseet taantuman alkaessa. Vuoden 2012 loppupuolella alkanut työllisyyden heikkeneminen jatkui koko viime vuoden ajan. Jyrkintä työllisten määrän väheneminen oli vuoden 2013 kolmannella neljänneksellä, jonka jälkeen vuosimuutos hieman loiveni. Työllisten määrä väheni kaikkiaan 1,1 prosenttia edellisvuodesta. Työllisyyden supistuminen oli laaja-alaista, sillä edellisvuonna vielä kasvanut palvelualojen työllisyys alkoi myös heiketä. Teollisuudessa työllisyys supistui viidettä vuotta peräjälkeen. Työllisten määrä on vuoden 2008 jälkeen vähentynyt teollisuudessa lähes 70 000 henkilöllä.

Työllisyystilanteen odotetaan kohenevan vasta vuonna 2015. Työllisten määrän kasvu jää kuitenkin vaatimattomaksi, 0,4 prosenttiin. Työllisyyden paraneminen on vielä vuonna 2016 hidasta huolimatta laaja-alaisemmasta tuotannon kasvusta. Työllisten määrä kasvaa tuolloin 0,7 prosenttia.

2.2 Rakennuudistusten makrotaloudelliset vaikutukset

Useilla ohjelmassa mainituilla toimenpiteillä on kokonaistaloudellisia vaikutuksia. Marraskuussa 2013 rakennepoliittisen ohjelman sekä kevään 2014 kehyspäätöksen yhteydessä sovittujen päätösten vaikutuksia ei ole toistaiseksi voitu tarkemmin arvioida. Alla olevassa tekstikehikossa on lueteltu rakennepoliittisen ohjelman toimenpiteet yleisellä tasolla.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman keskeiset toimenpiteet

Hallitus päätti rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa 25.3.2014. Rakennepoliittisessa ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan valtiontaloutta, kuntien taloutta, julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä sekä koko talouden tuotantopotentiaalia ja kilpailukykyä koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi. Rakennepoliittisen ohjelman keskeiset toimenpiteet on lueteltu alla.

1. Kuntatalouden tasapainottaminen (2 mrd. €)

- Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähennys 1 mrd. €
- Kuntien omat toimet (tehostaminen ja veronkorotukset) 1 mrd. €
- Kuntalain muutos (2015), alijäämän kattamisvelvoite ja uusi ohjausjärjestelmä

2. Julkisten palveluiden tuottavuus kasvaa keskimäärin 0,5 % vuodessa

Jos tuottavuus 0 %/v., sote-palvelutarpeen kasvun takia henkilöstö +3 000/v. Jos tuottavuus 0,5 %, henkilöstö +1 000/v.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus
- Kuntatalouden ohjausjärjestelmä ottaa huomioon tuottavuustavoitteen
- Valtion hallinnossa myös 0,5 %:in tuottavuusvaatimus

3. Työurat pitenevät 2 vuotta

Työurien loppupäästä 1 ½ v. ja alkupäästä (ml. työurien katkokset) ½ v.

- Työmarkkinajärjestöjen kannanotto 19.3.2014: "...ratkaisu nostaa keskimääräisen eläkkeeläsiirtymisiän vähintään 62,4 ikävuoteen vuoteen 2025 mennessä. Tämä pienentää julkisen talouden kestävyysvajetta runsaalla 1 prosenttiyksiköllä." "Ratkaisu on valmis syksyyn 2014 mennessä."
- Alkupää (1): rajoitetaan 2. asteen tutkintojen valtionosuusperusteet tavoiteaikaan (3 v.)
- Alkupää (2) & katkokset: opintotukiajan rajoitus, korkeakoulujen kannusteet, vuorotteluvapaa, kotihoito

4. Rakenteellinen työttömyysaste alenee 1 %-yksikön

- Työttömien aktivointi ja nopea työllistäminen (toimintatavan muutos):
 - lisää työtarjouksia, 3 kk työttömyyden jälkeen oman ammattialan ulkopuolelta
 - jos kieltäytyy työstä tai aktiivitoimesta, sanktioita sovelletaan johdonmukaisesti
- Jos työllistyminen ei tehostu odotetusti - lisätoimenpide-ehdotukset elokuun budjetti-riiheen
- Työnteon kannustavuuden lisäys (työttömyysturvan ja asumistuen suojaosuudet)

5. Tuotantopotentiaalin 1½ %:in nosto

- Pitkäaikainen maltillinen palkkatarkaus
- Metropolialueen asuntomarkkinat: metropolialueelle 5 vuoden tonttivaranto, jos ei toteudu, sanktiomahdollisuus; työeläkeyhtiöille laajempi mahdollisuus asuntorahoitukseen 2015 alkaen; ns. 20 vuoden vuokra-asuntorakentamisen malli
- Kansallinen ICT-palveluväylä (ensimmäiset palvelut väylässä 2015)
- Investointilupamenettelyn vauhditus

3 Maakohtaisten suositusten täytäntöönpano

3.1 Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys

EU:n suositus 1: noudattaa kasvua edistävää finanssipolitiikkaa ja säilyttää suunnitellusti julkisen talouden rahoitusaseman vakauden varmistamalla, että keskipitkän aikavälin tavoite saavutetaan ohjelmakauden aikana; arvioi edelleen vuosittain väestön ikääntymiseen liittyvän kestävyysvajeen suuruutta ja sopeuttaa julkisia tuloja ja menoja pitkän aikavälin tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti; huolehtii pitkäaikaishoidon kustannusvaikuttavuudesta ja kestävydestä ja painottaa enemmän ennaltaehkäisyä, kuntoutusta ja itsenäistä asumista;

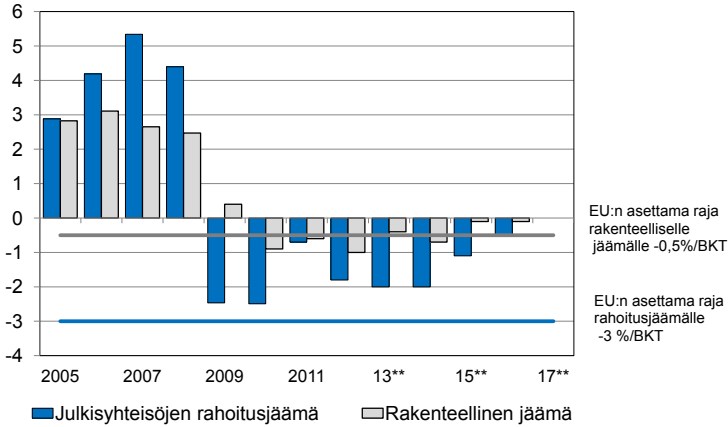
Kasvua edistävä talouspolitiikka

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen finanssi- ja talouspolitiikan tavoitteena on talouden kasvun edellytysten vahvistaminen ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus pohjan vahvistaminen siten, että julkinen talous on kestävällä pohjalla. Kautensa aikana hallitus on päättänyt eri yhteyksissä välittömistä valtion menoja vähentävistä ja tuloja lisäävistä toimituksista, jotka ovat vuoden 2018 tasolla nettomääräisesti noin 6,8 mrd. euroa eli noin 3,1 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Suomen julkiselle taloudelle asetettiin kevään 2013 vakausohjelmassa uusi keskipitkän aikavälin tavoite. Tavoite on korkeintaan 0,5 % suuruinen julkisyhteisöjen rakenteellinen alijäämä suhteessa kokonaistuotantoon. Valtiovarainministeriön maaliskuun 2014 ennusteen mukaan julkisen talouden rakenteellinen alijäämä ei poikkea merkittävästi keskipitkän aikavälin tavoitteesta lähivuosina.

Talous- ja finanssipolitiikan avulla pyritään myös kuroma umpeen julkisen talouden kestävyysvajeetta. Valtiovarainministeriö arvioi maaliskuussa 2014 kestävyysvajeen suuruudeksi 3,0 % BKT:sta vuoden 2018 tasossa. Kestävyysvajeesta 2,2 prosenttiyksikköä muodostuu ikäsidonnaisten menojen kasvusta.

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä ja rakenteellinen jäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen, %



Talouden kasvu ja sitä tukevat rakenteelliset uudistukset ovat avain kestäväan julkiseen taloudenpitoon. Talouden näköpiirissä oleva kasvu ja tuotantokuilun umpeutuminen eivät poista kestävyysvajetta vaan tämä edellyttää rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon varmistamista hallituksen tavoitteeksi asettamalla tavalla. Uudistusten suotuisat vaikutukset kasvuun ja julkisen talouden kestävyteen realisoituvat kuitenkin pääsääntöisesti vasta pitkällä aikavälillä.

Sen varmistamiseksi, että valtion velkaantuminen taittuu uskottavalla tavalla ja realistisen aikataulun puitteissa, hallitus päätti neuvotteluissaan julkisen talouden suunnitelmasta maaliskuussa 2014 uusista toimista, jotka vähentävät valtion menoja ja lisäävät tuloja 2,3 mrd. euroa vuoden 2018 tasossa. Toimet toteutetaan pääsääntöisesti vuonna 2015. Samalla hallitus päätti, että se vie kaikki toimien edellyttämät lainsäädäntömuutokset eduskunnan päätettäväksi kuluvan vaalikauden aikana. Nämä toimet riittävät myös täyttämään julkisen talouden hoitoa koskevat EU-sopimusten asettamat velvoitteet.

Pitkäaikaishoidon kustannusvaikuttavuus ja kestävyys

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalveluista (ns. vanhuspalvelulaki) tuli voimaan 1.7.2013. Lain tavoitteena on tukea koko ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä osallistumista palvelujen kehittämiseen kunnassa. Lisäksi parannetaan iäkkäiden henkilöiden mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja.

Heinäkuussa 2013 julkistettu uudistunut laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi konkretisoi vanhuspalvelulain tavoitteita. Siinä käsitellään muun muassa osallisuutta, asumista, toimintakykyisen ikääntymisen turvaamista, palveluja, henkilöstöä ja johtamista.

Sosiaali- ja terveysministeriön laatima toimenpidesuunnitelma iäkkäiden laitoshoidon vähentämiseksi ja kotiin annettavien palvelujen lisäämiseksi on valmistunut helmikuussa

2014. Suunnitelma on osa hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa. Suunnitelma pyrkii muuttamaan iäkkäiden palvelujen rakennetta vähemmän laitoshoidon suuntaan ja hillitsemään siten kustannusten kasvua ikääntyneiden määrän kasvaessa.

3.2 Julkisten palvelujen tuottavuus

EU:n suositus 2: huolehtii käynnissä olevien kuntarakennetta koskevien hallinnollisten uudistusten tehokkaasta toteuttamisesta, jotta voidaan parantaa tuottavuutta ja saavuttaa kustannussäästöjä julkisten palvelujen tarjonnassa, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut mukaan lukien;

Hallitus on sitoutunut vähentämään kuntien tehtäviä ja velvoitteita yhden miljardin euron toimintamenoja vastaavalla osuudella. Lisäksi kuntien omin toimenpitein mm. tuottavuutta parantaen ja verorahoituksella on tarkoitus saavuttaa miljardin euron säästö vuoden 2017 tasolla. Opetus- ja kulttuuritoimessa uudistetaan toisen asteen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ja valmistellaan koulutuksen järjestäjäverkon tehostamista. Sosiaali- ja terveydenhuollossa vähennys koostuu useiden tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä tai keventämisestä. Päällekkäisyyksiä karsitaan ja kuntien hallinnollisten tehtävien ja palvelurakenteiden tehokkuutta lisätään.

Kunta- ja palvelurakenteen uudistus

Kesällä 2013 voimaan tulleen kuntarakennelain mukaan kuntien on selvitettävä kunталиitoksia selvityisperusteet täyttävillä alueilla. Selvityselvöllisyyden määräaika sidottiin laissa sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan järjestämislain voimaantuloon siten, että selvitysaika päättyy aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua järjestämislain voimaantulosta. Määräaikana riittävät selvitykset ja liitospäätökset tehneet kunnat ovat oikeutettuja valtion yhdistymisavustuksiin, muuhun muutostukeen sekä valtionosuusmenetysten kompensatioihin.

Valtio on kuntarakenneuudistuksen selvityselvöllisyyden toteuttamiseksi päättänyt asettaa suurimmille kaupunkiseuduille (12) erityiset kuntajakoselvittäjät. Muutamia kaupunkiseutuja lukuun ottamatta tällaiset selvitykset ovat parhaillaan käynnissä. Muille alueille valtio arvioi tapauskohtaisesti erityisen kuntajakoselvityksen asettamistarvetta.

Hallituksen laaja kuntauudistus sekä siihen liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapojen ja rakenteiden uudistus, parantavat myös julkisten palvelujen tuottavuutta ja saavat aikaan kustannussäästöjä julkisten palvelujen tarjonnassa.

Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus

Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus toteutetaan v. 2015 alusta lukien. Kuntien tehtävät ja velvoitteet sekä niiden rahoitus sovitetaan yhteen. Tavoitteena on taloudelliseen toimintaan ja tehokkaaseen palvelujen järjestämiseen kannustava rahoitusmalli. Uudis-

tettu järjestelmä toimisi uudistuvassa kunta- ja palvelurakenteessa ollen pääosin kustannusneutraali kuntaliitostilanteissa.

Tuottavuustavoitteet peruspalveluohjelmassa

Valtion ja kuntien yhteisessä peruspalveluohjelmassa asetetaan kolmenlaisia tuottavuustavoitteita kunnille, kuntayhtymille ja muille palvelujen järjestäjille. Keskeinen tavoite koskee kuntien toimintamenojen kasvua. Vuoden 2012 keväällä hyväksytyssä peruspalveluohjelmassa asetettiin tavoitteeksi, että vuoteen 2020 mennessä kuntien toimintamenot kasvavat reaalisesti vuositasolla enintään keskimäärin 0,4 prosenttia ja kumulatiivisesti neljä prosenttia olettaen, että kuntien ja kuntayhtymien tehtävät ovat samat kuin vuonna 2010.

Vuonna 2012 kuntien tehtävät lisääntyivät laskennallisesti 78 milj. eurolla. Vastavasti kuntasektorin toteutuneet toimintamenot kasvoivat nimellisesti 5,0 prosenttia. Kun nimelliskasvua korjataan hintaindeksillä ja tehtävien muutoksella päädytään asetelmassa siihen, että toimintamenot kasvoivat 1,28 prosenttia enemmän kuin tavoitteeksi asetettu 0,4 prosentin vuotuinen kasvu.

Kuntatalouden kehitysnäkymiä vuosina 2015–2017 arvioitiin syksyllä 2013 valmistellussa peruspalvelubudjetissa. Helmikuussa 2014 julkistetut tiedot vuoden 2013 kehityksestä osoittivat, että kuntien ja kuntayhtymien vuosikate vahvistui hieman odotettua enemmän lähinnä kuntien verotulokertymien ennustettua paremmasta kehityksen vuoksi. Verotulojen kasvuun vaikuttivat kuntien hyväksi jako-osuuksien muutokset. Myös kuntien toimintamenot kasvoivat hitaammin kuin oli ennakoitu. Kuntatalouden uusi ohjausjärjestelmä korvaa peruspalveluohjelman. Kuntatalouden rahoituskehityksen valmistelu etenee hallituksen 29.11.2013 päätöksen mukaisesti. Valtioneuvoston asetus julkisen talouden suunnitelmasta tuli voimaan 14.2.2014. Kuntatalouden ohjausta koskevat sektorikohtaisten rahoitusasematavoitteiden asettamista ja kuntatalouden menorajoitetta koskevat säännökset tulevat voimaan 1.1.2015. Näin uuteen kuntatalouden ohjausmalliin voidaan siirtyä vuonna 2015.

Kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden edistäminen

Kuntien tuottavuus- ja tuloksellisuustyön taustalla ovat mittavat haasteet. Väestön ikärakenteen muutos lisää sosiaali- ja terveystalouden kysyntää ja kilpailua vähenevästä työvoimasta.

Keväällä 2012 käynnistettiin hanke, jonka tavoitteena on tukea ja vahvistaa kuntien ja kuntayhtymien tuottavuuden ja tuloksellisuuden edistämistyötä. Vuoden 2013 aikana työssä on luotu kestävän kuntatuottavuuden mittaristo, perustettu kuntien työtä tukemaan kuntatuottavuustietopankki, valmisteltu kunnille tarkoitettu kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaamisen käsikirja sekä järjestetty tuottavuustyötä tekeville kunnille verkostotapaamisia.

Sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut

Hallituspuolueet ja oppositiopuolueet sopivat 23.3.2014, että Suomessa toteutetaan perusteellinen sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistus, jonka tavoitteena on turvata suomalaisten keskeiset hyvinvointipalvelut tuleviksi vuosikymmeniksi. Uudistuksessa on tarkoitus järjestää kaikki sosiaali- ja terveyspalvelut viiden vahvan alueellisen järjestäjän toimesta. Nämä viisi aluetta perustuvat erikoissairaanhoidollain perustettujen erityisvastuualueiden pohjalta. Alueet tukeutuvat olemassa oleviin toimiviin rakenteisiin.

Uudet sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavat alueet muodostavat sote-palveluihin yksiportaisen hallinnon. Uusien järjestämisvastuussa olevien alueiden hallintomalli on kuntayhtymä. Alueiden rahoitus tulee kunnilta painotetun kapitaatioperiaatteen mukaisesti. Uudistusta viedään eteenpäin jo käynnistyneen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusvelvoituksen kanssa kuitenkin omana kokonaisuutena. Alueellisen tasa-arvon ja taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi kansallista ohjausta samalla vahvistetaan.

Uudistuksen lähtökohta on täydellinen sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio vahvan alueellisen järjestäjän toimesta. Tavoitteena on ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta tärkeä palveluketjujen saumaton kokonaisuus. Sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiolla sekä riittävän suurilla väestöpohjilla on merkittävä myönteinen vaikutus julkisen talouden kestävyysvajeeseen.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu olisi jatkossa viidellä alueella. Kunnat ovat jatkossakin mukana palvelujen tuottamisessa. Lähipalvelut, kuten terveyskeskukset, vanhusten kotipalvelut tai sosiaalihuollon palvelut säilyvät jatkossakin lähellä ihmistä.

Tehtyyn linjaukseen perustuva esitys on tarkoitus saada valmiiksi toukokuun loppuun mennessä, jonka jälkeen se lähetetään lausuntokierrokselle kesäkuussa. Eduskuntakäsittelyyn esitys tulee syksyllä. Uusien sosiaali- ja terveyspalveluista vastaavien alueiden toiminta alkaa 1.1.2017.

Päivystysasetus

Hoitomahdollisuuksien kasvu ja sen mukana lisääntyneet osaamisvaatimukset sekä väestön keskittyminen kasvukeskuksiin ovat johtaneet kiireellisen hoidon keskittymiseen suurempien sairaaloiden yhteydessä tapahtuvaan terveydenhuollon päivystykseen. Elokuussa 2013 allekirjoitettu kiireellisen hoidon asetus antaa laatukriteerit hyvälle päivystyshoidolle. Samalla se epäsuorasti keskittää erityisesti erikoissairaanhoidon päivystystä sairaaloihin. Kehitys mahdollistaa hoidon laadun lisäksi voimavarojen kustannustehokkaan käytön. Asetus tulee voimaan vuoden 2015 alussa.

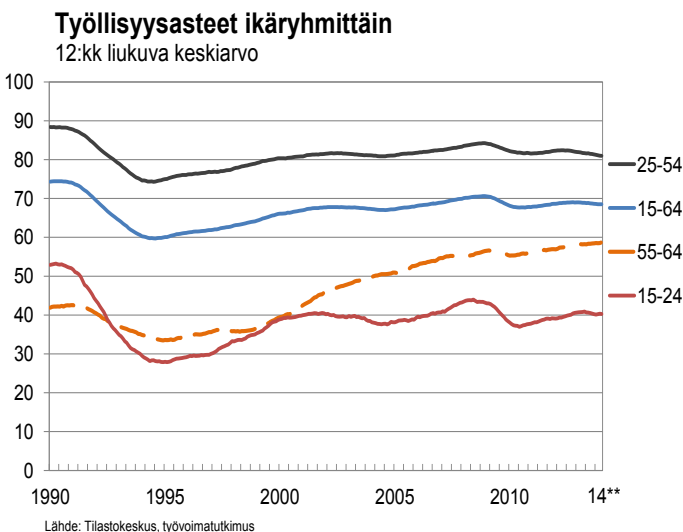
3.3 Työttömyyden alentaminen ja tosiasiallisen eläkeiän nostaminen

EU:n suositus 3: toteuttaa lisätoimia ikääntyneiden työntekijöiden työllisyysasteen nostamiseksi, myös parantamalla heidän työllistettävyytään ja kaventamalla varhaisen työmarkkinoilta poistumisen väyliä, ja nostaa tosiasiallista eläkeikää kytkemällä eläkeikä tai eläke-etuudet elinajanodotteen muutoksiin; toteuttaa käynnissä olevat toimenpiteet nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-aseman parantamiseksi keskittyen erityisesti työn kannalta merkityksellisen osaamisen kehittämiseen ja seuraa tiiviisti toimenpiteiden vaikutusta;

Hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi 15–64-vuotiaiden työllisyysasteen nostaminen 72 prosenttiin ja työttömyysasteen alentaminen 5 prosenttiin keväällä 2015 päättyvän vaalikauden loppuun mennessä. Koska talouskasvu on ollut viime vuosina selvästi heikompaa kuin kesällä 2011 hallitusohjelmaa tehtäessä ennakoitiin, kumpikaan tavoite ei ole toteutumassa. Vuonna 2013 työllisyysaste laski 68,5 prosenttiin ja työttömyysaste nousi 8,2 prosenttiin.

Työllisyysasteen kehitys eri ikäryhmissä

Ikääntyneiden, 55–64-vuotiaiden työllisyysaste on parantunut merkittävästi 2000-luvulla, vaikka muissa ikäryhmissä työllisyysasteet ovat pysyneet suurin piirtein ennallaan. Vuonna 2009, finanssikriisin jälkeisessä taantumassa, työllisyysaste laski kaikissa ikäryhmissä, mutta erityisen voimakkaasti nuorten keskuudessa. Nuorten työllisyys on tyypillisesti herkkä reagoimaan suhdannevaihteluihin, sillä nuorilla on esimerkiksi opiskelun



muodossa vaihtoehto työllisyydelle. Viimeisten kahden vuoden ajan työllisyysaste onkin kehittynyt heikoimmin työuran keskivaiheessa olevilla (25–54 v.) ja kasvanut sekä nuorten että ikääntyneiden keskuudessa.

Työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen

Rakennepoliittinen ohjelma sisältää työmarkkinoiden toimintaa parantavan toimenpidekokonaisuuden. Toimenpiteet kohdistuvat työnvälityksen kehittämiseen ja työttömyysturvan ehtojen muutokseen.

TE-toimistot on velvoitettu vuoden 2013 lopulla voimaan tulleiden ohjeiden mukaan lisäämään merkittävästi työtarjousten tekemistä työttömille. Työtarjouksia tehdään kaikille työttömille, joilla on riittävät työmarkkinavalmiudet. Työtarjousten avulla lisätään myös työttömien alueellista ja ammatillista liikkuvuutta. Tästä syystä työtarjouksia tehdään entistä laajemmalle alueelle, ja työttömän kolmen kuukauden ammattitaitosuojan päättymisen jälkeen useammille ammattialoille. Työtön työnhakija on velvollinen hakemaan ja ottamaan vastaan tarjottua työtä. Työnhakuun liittyviä työttömyysturvan sanktioita sovelletaan johdonmukaisesti. Työttömyysturvalakia muutetaan siten, että tarjottu työpaikka on otettava vastaan myös työssäkäyntialueen ulkopuolelta, jos yhdensuuntainen matka-aika ei ylitä joukkoliikennevälineellä 1,5 tuntia. Lakimuutos tulee voimaan vuoden 2015 alussa.

Työntekijöiden ammatillista osaamista edistetään vuoden 2014 alussa voimaan tulleella uudella toimintamallilla. Sen mukaan työnantajan on mahdollista saada työntekijän koulutuksesta verovähennys tai muu taloudellinen kannuste. Taloudellinen kannuste koskee kolmea koulutuspäivää vuodessa työntekijää kohti. Yrityksille verovähennyksen määrä on 50 prosenttia koulutuspäivien keskimääräisestä palkkakustannuksesta.

Nuorten työmarkkina-aseman parantaminen

Nuorisotakuun toimeenpano alkoi vuoden 2013 alussa. Nuorisotakuun mukaisesti jokaiselle alle 25 -vuotiaalle ja alle 30 -vuotiaalle vastavalmistuneille nuorelle tarjotaan koulutus-, työkokeilu-, työpaja- tai työpaikka kolmen kuukauden sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta. Nuorisotakuuseen sisältyy myös koulutustakuu, joka turvaa jokaiselle juuri peruskoulun päättäneelle jatkokoulutuspaikan. Nuorisotakuuseen kuuluu myös vuosina 2013–2016 toteutettava nuorten aikuisten osaamisohjelma. Nuorisotakuu toteutetaan eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden laajassa yhteistyössä. Nuorisotakuun toimenpiteet ja määrärahat on esitetty kattavasti vuoden 2013 kansallisessa uudistusohjelmassa.

Vuoden 2013 kuluessa nuorisotakuuta on vahvistettu erityisesti kehittämällä koulutustakuuta. Kesäkuussa 2013 tehtiin päätökset ammatillisen peruskoulutuksen tarjonnasta vuosina 2014–16. Päätöksillä parannettiin ammatillisen koulutuksen tarjontaa alueilla, joilla on eniten koulutusta tarvitsevia nuoria ja työvoiman tarvetta. Opiskelijavalintaa on kehitetty tukemaan toisen asteen opintojen nopeaa aloittamista.

Hallitus päätti rakennepoliittisessa ohjelmassaan edelleen lisätoimenpiteistä nuorisotakuun vahvistamiseksi. Ohjelman mukaan oppivelvollisuutta pidennetään vuodelta nykyisestä 16 vuodesta 17 vuoteen. Toimenpide pidentää nuorten työuria ja ehkäisee syrjäytymistä varmistamalla kaikkien nuorten siirtymisen perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Hallitus antaa lakiesityksen oppivelvollisuuden pidentämisestä syksyllä 2014, ja se tulee voimaan vuoden 2015 alussa.

Pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-aseman parantaminen

Hallitus alentaa pitkäaikaistyöttömyyttä laajalla hallitusohjelmassa ja rakennepoliittisessa ohjelmassa linjatulla toimenpidekokonaisuudella. Uudistuksilla kehitetään valtion ja kuntien välistä yhteistyötä, lisätään kuntien vastuuta työllisyyden edistämisessä sekä kohdennetaan palkkatukea ja muita työvoimapalveluja vaikeassa työmarkkina-asemassa oleville. Uudistusta koskeva lakiesitys annetaan vuoden 2014 syksyllä.

Keskeinen toimenpide uudistuksessa on työvoiman palvelukeskusverkoston vakinaistaminen. Työvoiman palvelukeskukset kokoavat yhteen ne TE-toimistojen, kuntien ja Kelan palvelut, joilla edistetään pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Valtion ja kuntien yhteistyötä kehitetään laajentamalla työvoiman palvelukeskusten toiminta valtakunnalliseksi. Palvelukeskusten toiminta vakinaistetaan lainsäädännöllä, ja palvelukeskusten rahoitus turvataan.

Kuntakokeilu pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi toteutetaan vuosina 2012–2015. Kokeilussa on mukana 26 hanketta ja 61 kuntaa. Kokeilussa työllistymistä edistävät palvelut toteutetaan moniammatillisena sektorirajat ylittävänä yhteistyönä. Kokeilukunnissa kunta koordinoi pitkään työttömänä olleiden palvelujen järjestämistä ja vastaa siitä, että palvelut toimivat kokonaisuutena. Kokeilun tulokset arvioidaan käynnistyneessä tutkimuksessa, ja sen pohjalta tehdään päätökset kuntien ja valtion välisestä työnjaosta työllisyyden edistämisessä.

Maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen

Hallituksen rakennepoliittinen ohjelma edellyttää, että valtion kotouttamisohjelman toimeenpanoa tehostetaan. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta kehitetään yhteistyössä TE-toimistojen, kuntien ja koulutuksen järjestäjien kanssa Osallisena Suomessa –hankkeen tulosten perusteella.

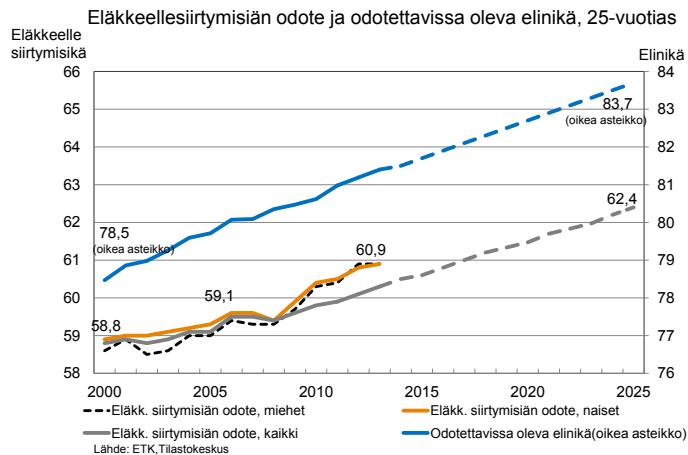
Kotouttamispolitiikan toimeenpanon vahvistamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen on vuoden 2014 alussa perustettu kotouttamisen osaamiskeskus. Sen tukee paikallisten toimijoiden osaamista kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Keskus kokoaa ja välittää tietoa ja hyviä käytäntöjä sekä tukee järjestöjen työtä. Osaamiskeskuksen toimintaan on osoitettu kaksi miljoonaa euroa.

Tosiasiallisen eläkeiän korottaminen

Hallituksen tavoitteena on löytää yhteisymmärrys pitkäjänteisestä ratkaisusta työurien pidentämiseksi, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ja riittävän eläketurvan varmistamiseksi.

Kevään 2012 työurasopimuksessa työmarkkinakeskusjärjestöt sitoutuivat neuvottelemaan pitkän aikavälin eläkepolitiikasta ja työeläkejärjestelmän uudistuksesta, joka tulee voimaan viimeistään 1.1.2017. Neuvottelujen kohteena ovat eläkejärjestelmän ikärajat, varhaiseläkejärjestelmät, työkyvyttömyyseläkkeen tuleva aika, perhe-eläke, palkansaajamaksun vähentäminen eläkepalkasta, eläkkeen karttumat ja karttumisen alkaminen, indeksit ja eläke-edut turvaava maksukehitys. Työmarkkinajärjestöjen tavoite on saavuttaa neuvottelutulos loppusyksyn 2014 kuluessa. Vuoden 2015 aikana on tarkoitus valmistella lainsäädäntömuutokset ja uudistusten on tarkoitus tulla voimaan vuodesta 2017.

Hallituksen tavoitteena on nostaa keskimääräistä eläkkeelle siirtymiskääh. Valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken saavutettiin vuonna 2009 yksimielisyys 25 vuotta täyttäneen eläkkeellesiirtymisiän odotteen nostamisesta vähintään 62,4 vuoteen 2025 mennessä. Eläkkeellesiirtymisiän odote on viimeisen kymmenen vuoden aikana noussut voimakkaasti sekä 25 että 50 vuoden iästä laskettuna. Sen sijaan 62-vuotiaiden iästä laskettu odote on säilynyt tasaisena eli 64 vuotta. Vuonna 2013 eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaille oli 60,9 vuotta ja 50-vuotiaan odote 62,6 vuotta.



Elinajanodotteen muutokset, eläke-etuudet ja vanhuuseläkeikä

Työeläkejärjestelmän uudistustyön pohjaksi tehtiin mittava selvitys, joka valmistui keväällä 2013. Selvitystyössä arvioitiin sosiaalisia ja taloudellisia kestävyysvajepaineita erityisesti eläkepuolelta sekä komission ja kansainvälisten järjestöjen ehdotusta eläkeiän sitomisesta elinajan odotteeseen. Nykytilan arvioon kuului myös arvio vuoden 2005 eläkeuudistuksen vielä realisoimattomista vaikutuksista.

Selvityksen mukaan työurien pidentäminen ja sopeutus elinajanodotteen kasvuun voidaan toteuttaa usein eri vaihtoehdoin. Selvityksessä todetaan mm. että ”lakisääteinen eläkeikä voidaan sitoa ennalta määrätyllä tavalla eliniän muutokseen. Tällaisen automatiikan etuna on, että erillisiä, mahdollisesti hankaliksi osoittautuvia päätöksiä ei tarvita. Mutta [automatiikalla] on myös varjopuolensa. Ennalta valitun sopeutumistavan vaikutukset työllisyyteen, tosiasialliseen eläketasoon, julkiseen talouteen ja tuloeroihin ovat epävarmoja.” Erilaisilla sitomismekanismeilla on erilaisia seurauksia mm. työllisyyteen ja tulonjakoon.

Suomessa on käytössä elinaikakerroin, joka sitoo eliniän pitenemisen eläke-etuksiin. Kerrointa sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 2010. Elinaikakerroin lasketaan vuosittain 62 vuotta täyttävälle ikäluokalle. Mitä enemmän elinajanodote on kasvanut tietylle ikäluokalle suhteessa verrokki-ikäluokkaan, sitä enemmän elinaikakerroin leikkaa eläke-etuksia. Elinaikakerroin siten neutraloi eliniän pidentymisen vaikutuksen eläkejärjestelmän kustannuksiin.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen ehkäiseminen

Työkyvyttömyys on merkittävin työuraa lyhentävä tekijä, minkä vuoksi hallitus painottaa työkyvyttömyyden ehkäisemistä ja osatyökykyisten työmahdollisuuksien parantamista työurien pidentämisessä. Tämä edellyttää terveyden edistämisen ja sekä työterveyshuollon, kuntoutuksen ja työelämän kehittämistä. Erityistä huomiota kiinnitetään mielenterveys- ja päihdeongelmien ehkäisyn ja hoidon tehostamiseen, hoitoon ohjaamiseen työpaikoilla ja sen toteuttamiseen sekä työhön paluun helpottamiseen.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden alhainen keski-ikä laskee tosiasiallista eläkekelesiirtymisikää. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 51,9-vuotiaina. Keväällä 2012 hyväksyttiin työelämän kehittämisstrategia, jota toteutetaan yhteistyössä kaikkien työelämätoimijoiden kanssa. Strategian tavoitteena on pidentää työuria, nostaa työllisyysastetta ja parantaa työelämää. Tavoitteisiin pyritään lisäämällä tietoa ja tavoittamalla mahdollisimman monet työpaikat toimintatapojensa kehittämiseksi.

Osatyökykyisten työllistymisen tukeminen

Osatyökykyisten osallistumista työelämään helpottavia toimenpiteitä on selvitetty ja kehittämistyötä aloitettu. Osatyökykyiset työssä -ohjelma (2013–2015) tarjoaa tukea ja välineitä osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen. Ohjelma koskee sekä työelämässä että työelämän ulkopuolella olevia osatyökykyisiä. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin vuonna 2013 osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelma. Ohjelma sisältää kaksi kokonaisuutta: 1) työkyvyttömyyttä ehkäisevä sekä osatyökykyisten työssä jatkamista ja työllistymistä edistävä toimintakonsepti ja 2) osatyökykyisten työllistymistä helpottavat lainsäädännölliset muutokset. Työryhmän esittämät toimenpiteet sisältyvät hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanopäätökseen 25.3.2014 ja tarvittavat lisäpanostukset on huomioitu myös valtioneuvoston kehyspäätöksessä vuosille 2015-2018.

3.4 Kilpailun lisääminen

EU:n suositus 4: jatkaa työtä kilpailun lisäämiseksi tuote- ja palvelumarkkinoilla ja erityisesti vähittäiskaupan alalla toteuttamalla terveen kilpailun uuden edistämishjelman;

Terveen kilpailun ohjelma

Hallitus käynnisti vuoden 2012 maaliskuussa terveen kilpailun edistämishjelman, joka jatkuu edelleen. Ohjelmaan sisältyy toimenpiteitä, joilla lisätään päivittäistavarakaupan kilpailua, turvataan tasaveroiset kilpailuolosuhteet julkisen ja yksityisen sektorin liiketoiminnalle sekä karsitaan lainsäädännöstä johtuvia kilpailun esteitä.

Lainsäädännöstä johtuvat kilpailun esteet liittyvät usean eri ministeriön alaan kuuluvaan lainsäädäntöön. Terveen kilpailun ohjelma otettiin osaksi hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa, vaikka terveen kilpailun ohjelman edellyttämät muutokset kilpailulakiin ovat jo tulleet voimaan.

Päivittäistavarakauppa

Päivittäistavarakauppaa koskeva kilpailulain muutos tuli voimaan vuoden 2014 alussa. Lainmuutoksen tavoitteena on parantaa päivittäistavarakaupan markkinoiden toimivuutta Suomessa. Uuden säännöksen mukaan päivittäistavarakaupparyhmä on automaattisesti määrävissä markkina-asemassa, jos sen valtakunnallinen markkinaosuus ylittää 30 prosenttia päivittäistavarakaupan vähittäismyynnistä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi yksittäistapauksissa puuttua suurimpien kaupparyhmien keskusliikkeiden määrävään markkina-aseman väärinkäyttöön vähittäismyynnissä ja/tai hankinnassa. Suomen nykyisessä markkinatilanteessa säännös koskee K- ja S-ryhmiä, joiden yhteenlaskettu markkinaosuus Suomen päivittäistavarakaupan vähittäismyynnissä on yli 80 prosenttia. Muutoksen arvioidaan vaikuttavan myönteisesti kuluttajien valinnanmahdollisuuksiin ja tavarantoimittajien mahdollisuuksiin saada tuotteitansa kaupan valikoimiin tasapuolisin ja kohtuullisin ehdoin.

Kilpailuneutraliteetti

Syyskuun alusta 2013 tuli voimaan kilpailulain muutos, jonka tavoitteena on Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonnan avulla turvata kilpailuneutraliteetti eli tasapuolinen kilpailu julkisen (valtio, kunnat) ja yksityisen sektorin elinkeinotoiminnan välillä. Ensisijaisena keinona on neuvottelu, toissijaisesti virasto voi kieltää toiminnan tai asettaa sille velvoitteita. Ennen lakimuutosta lainsäädännössämme ei ollut riittävän tehokkaita keinoja puuttua julkisen sektorin elinkeinotoiminnasta aiheutuviin kilpailun vääristymiin.

Kriminalisointiselvitys

Vuoden 2013 syksyllä aloitettiin hallitusohjelmakirjaukseen perustuva kriminalisointiselvitys. Tarkoituksena on selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista, että oikeusjärjestelmään otettaisiin hallinnollisten seuraamusmaksujen lisäksi/sijasta rikosoikeudellisia sanktioita. Selvitys valmistuu toukokuun loppuun 2014 mennessä.

Kilpailun toimivuuden edistäminen kaavoituslainsäädännöllä

Rakennepoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti kilpailun toimivuutta pyritään edistämään kaavoitusta koskevan lainsäädännön muutoksella. Kilpailun edistämiseksi rakentamisen ja kaupan aloilla yhdyskuntien kehittämisen edellyttämän maapolitiikan harjoittaminen säädetään kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi.

Kilpailun toimivuuden edistämässä lain tehtävä on luoda edellytyksiä eri toimintojen kuten asumisen tai kaupan sijoittumiselle. Kilpailun toimivuuden edistämisen sisällyttäminen kaavoituslainsäädäntöön tarkoittaa käytännössä sitä, että kuntien tulee tarjota muun muassa asuntotuotannon ja kaupan toimijoille mahdollisuus saada riittävästi tontteja käyttöönsä. Toimiva tonttitarjonta madaltaisi alalle tulon kynnystä erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla sekä lisäisi ja tervehdyttäisi osaltaan kilpailua.

Digitaaliset markkinat

Osana terveen kilpailun ohjelmaa tavoitteena on vaikuttaa tietoyhteiskunnan kehittämisen edellytyksiin kehittämällä sellaista elinkeinonharjoittamisen toimintaympäristöä, joka kannustaa luovan työn tekemiseen ja samalla tekijänoikeuksien suojausten aineiston tehokkaaseen hyödyntämiseen osana taloudellisen toimeliaisuuden ja kasvun turvaamista niin, että tekijänoikeuksien haltijoiden asemaa ei heikennetä.

Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän uudistamista nopean teknisen kehityksen olosuhteissa jatketaan vuoden 2014 aikana.

Terveen kilpailun ohjelman mukaisesti on myös selvitetty kysymyksiä, jotka liittyvät oikeushenkilöiden mahdollisuuksiin liittyä tekijänoikeusjärjestöjen asiakkaiksi. Erityisesti tekijänoikeustulon verotuskohtelua on arvioitu

Tekijänoikeusjärjestöjen aseman tarkastelu kilpailupoliittiselta kannalta on vireillä kilpailu- ja kuluttajavirastossa. Selvitys valmistuu vuoden 2014 alkupuolen aikana.

Lääkehuoltojärjestelmä

Terveen kilpailun ohjelman linjausten mukaisesti sääntelyä olisi vähennettävä muun muassa lääkehuoltojärjestelmässä. Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa Lääkepolitiikka 2020 -strategian ja Apteekkitoiminnan kehittämistyöryhmän esitysten pohjalta apteekkitoiminnan kehittämistä siten, että voidaan turvata kustannustehokas lääkehuoltojärjestelmä. Tarkasteluun otetaan tässä yhteydessä apteekkilupien myöntämisprosessi, apteekkiverkoston tiheys, apteekkitoiminnan tehostaminen, apteekkimaksu sekä lääketaksa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö asetti marraskuussa 2013 työryhmän apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittämiseksi. Sen tehtävänä on muun muassa työstää eteenpäin terveen kilpailun ohjelman ehdotuksia ja tehdä tarvittavia säädösehdotuksia. Harkittavaksi tulee lääkehuollon toiminta erityisesti laitos- ja avohuollon rajapinnalla.

3.5 Yritysrakenteen monipuolistaminen ja palkkakehitys

EU:n suositus 5: lisää Suomen valmiuksia synnyttää innovatiivisia tuotteita, palveluita ja kasvuyrityksiä nopeasti muuttuvassa ympäristössä ja jatkaa teollisuuden monipuolistamista; jatkaa energiatehokkuuden parantamista koko taloudessa. Tämän hetkessä hitaan kasvun ympäristössä tukee reaali-palkkakehityksen saattamista tuottavuuden kehitystä vastaavaksi täysin kunnioittaen työmarkkinaosapuolten roolia ja kansallisten käytäntöjen mukaisesti.

Yritysrakenteen monipuolistaminen

Nokia-klusterin menestyksen hiipuminen on leikannut Suomen teollisuuden jalostusarvoa rajusti. Teollisen tuotannon jalostusarvo laski vuoden 2007 noin 35 miljardista eurosta vuoden 2012 jopa aavistuksen negatiiviseen tasoon. Myös muilla teollisuuden toimialoilla jalostusarvo on hivenen laskenut, poikkeuksena kemianteollisuus. Suomen taloudella on haaste löytää uusia kasvualoja ja uusia kasvavia markkinoita samalla kun sen tulisi kyetä monipuolistamaan talouden ja teollisuuden pohjaansa. Talouden uudistumiseen julkinen sektori voi luoda suotuisat puitteet ja rajatusti tukea uudistumista, mutta viime kädessä kyse on yksityisen sektorin uudistumisesta sen omista lähtökohdista.

Hallitus käsitteli alustavasti uudistuvan teollisuuden toimintaohjelmaa ja päätti jatkaa asian käsittelyä. Lähtökohtana työssä ovat komission syväanalyysissäkin mainitut Suomen epätasapainon haasteet.

Hallituksen kehysriihessä 25.3.2014 päätettiin suunnata resursseja merkittävän uuden digitaalisen teollisuuden kehitysohjelman käyttöön. Monivuotisen ohjelman tavoitteena on hyödyntää digitaalista osaamista seuraavien sukupolvien radikaalien ratkaisujen kehittämiseen.

Perimmäisenä tavoitteena on talouskasvun tukeminen. Teollisuuden osalta tämä tarkoittaa jalostusarvon kasvattamista. Nokia-yhtiön menestys osoitti, että Suomella on mahdollisuuksia menestyä innovaatiovetoisilla teollisuuden ja talouden segmenteillä. Jatkossakin innovaatiovetoinen uudistuminen muodostaa Suomen talouden monipuolistamisen perustan. Kone- ja metalliteollisuus, kemianteollisuus, ohjelmistoala, ICT- ja elektroniikka-ala sekä mm. terveysteknologia ovat aloja, joilta uutta kasvua voidaan etsiä. Cleantech-ajattelu tavoittelee teknologisia ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja kasvaviin kysyntätarpeisiin. Digitalisaatio nähdään Suomessa mahdollisuutena teollisuuden ja talouden uudistamisen välineenä.

Suomen teollinen rakenne pohjaa energia- ja raaka-aineintensiiviseen perustaan. Runsaiden kestävästi hyödynnettyjen metsäraaka-ainevarojen ja myös eurooppalaisittain merkittävien mineraalivarojen maana Suomea ei voi suoraan verrata maihin, joiden luontaiset lähtökohdat poikkeavat edellä kuvatusta. Metsäteollisuus uudistuu ja säilyy jatkossakin yhtenä teollisuuden perustana. Metsäteollisuus tuottaa noin 70 prosenttia Suomen uusiutuvasta energiasta. Myös kaivosalalla on ollut orastavaa kasvua. Eurooppalaisessa ja kansainvälisessä työnjaossa kaikki eivät voi erikoistua metsä- ja kaivosaloille. Niille maille, joissa näiden sektoreiden painoarvo on suuri, tulee sallia keskimääräistä suurempi energian käyttö, etenkin jos näiden alojen toimijat ovat energia- ja materiaalitehokkaita ja ympäristösuorituskyvyltään hyviä tuottajia omalla sektorillaan. Muutoin kansainvälistä erikoistumista ja maiden välistä työnjakoa ei ylipäänsä kannattaisi tavoitella. Samalla tämä olisi ristiriidassa koko eurooppalaisen integraatioprojektin kanssa, joka nimenomaan tähtää tavaroiden ja palvelusten avoimeen kauppaan ja tätä kautta erikoistumiseen. Suomen metsätalouden uudistumisen strategia perustuu biotalouden monipuolistamiseen ja tätä kautta raaka-ainevarojemme monipuolisempaan ja jalostusarvoa kasvattavaan hyödyntämiseen. Vahvana tavoitteena myös energiaintensiivisillä aloilla on tuottavuuden ja jalostusarvon parantaminen, energiatehokkuus sekä päästöjen vähentäminen.

Suomessa on syntynyt myös uutta kasvavaa yritystoimintaa. Esimerkkejä uusista kasvualoista edustavat mm. suomalaiset peliyhtiöt (esim. Supercell ja Rovio).

Uusien vahvuksien synnyttäminen

Ympäristöliiketoiminnan ohjelma Cleantech

Hallituksen kärkihankkeina toteutetaan strategisia kehittämisohjelmia kasvun, kilpailukyvyyn ja työllisyyden parantamiseksi sekä elinkeinoelämän monipuolistamiseksi. Vuonna 2012 käynnistyi ympäristöliiketoiminnan ohjelma Cleantech. Tavoitteena on luoda vuoteen 2020 mennessä vähintään 40 000 uutta puhtaan teknologian työpaikkaa ja yli kaksinkertaistaa suomalaisten cleantech -yritysten yhteenlaskettu liikevaihto nykyisestä 25 miljardista 50 miljardiin. Keskeisiä jo käynnissä olevia toimenpiteitä ovat: cleantech-markkinointi osana Team Finland-verkostoa ja maabrändiä, kestävän kaivannaisteollisuuden toimintaohjelman toteutus, demonstraatioympäristöjen ja klusterien kehittäminen, hankkeiden luvituksen virtaviivaistaminen sekä osaamisverkostojen tiivistäminen.

Metsäalan strateginen ohjelma (MSO)

Metsäalan strateginen ohjelma (MSO) toteuttaa osaltaan kärkihankkeena hallituksen talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyyn vahvistamisen painopistealuetta edistäen metsäalan kilpailukykyä ja uudistumista. MSO lisää tavoitteidensa mukaisesti puurakentamista, puun käyttöä, alan vientiä sekä uutta biotalouden liiketoimintaa. Puukerrostalorakentaminen on panostusten myötä noussut uudeksi vaihtoehdoksi teollisessa rakentamisessa. Kilpailukykyä, kasvua ja kansainvälistymistä on edistetty erilaisin selvityksin ja kehittämishankkein sekä tehostamalla vaikuttamista. MSO panosti vuonna 2013 eri-

tisesti uutena painopistealueena biotalouden kehittämiseen mm. osallistumalla aktiivisesti Suomen biotalousstrategian, uuden teollisuuspolitiikan, materiaalitehokkuusohjelman sekä metsäpoliittisen selonteon valmisteluun. Biotalous uutta liiketoimintaa on myös kehitetty yhteistyössä pk- ja suuryritysten, Fibic Oy:n sekä metsäalan OSKE-verkoston kanssa.

Biotalousstrategia

Kansallisen biotalousstrategian valmistelu aloitettiin syksyllä 2012 ja työ valmistui keväällä 2014. Tavoitteena on saada aikaan uutta liiketoimintaa ja parantaa työllisyyttä kehittämällä uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvia tuotteita ja palveluita. Ks. tarkemmin tekstikehikko luvussa 4.3.

Kestävä kaivannaisteollisuus

Suomi kestävän kaivannaisteollisuuden edelläkävijäksi – toimenpideohjelma julkaistiin 29.4.2013. Ohjelmassa on 35 toimenpidettä, teollisuuden omia, vapaaehtoisia toimia yhteiskunnallisen tuen saavuttamiseksi toiminnalleen. Toimenpiteissä on myös hallintoon, koulutukseen ja infrastruktuuriin liittyviä ehdotuksia, joilla parannetaan kaivannaisteollisuuden toimintaedellytyksiä. Näiden toteuttamisessa on valtiovallalla ja viranomaisilla vetovastuu. Lisäksi ohjelmassa ehdotetaan aktiivisempaa ja avoimempaa tiedon ja kokemusten vaihtoa sekä jatkuvaa keskustelua toimenpideohjelman toteutumisesta ja alan kehittymisestä.

Arktinen strategia

Vuonna 2013 hyväksytyssä Suomen arktisessa strategiassa tavoitellaan uusien innovaatio- ja liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamista sekä arktisen osaamisen taloudellista hyödyntämistä.

Strategiaa koskevassa periaatepäätöksessä hallitus on sitoutunut arktisten luonnonvarojen hyödyntämisessä paitsi taloudellisten myös sosiaalisten, kulttuuristen ja ympäristövaikutusten huomioon ottamiseen. Suomen pyrkimyksenä on olla arktisilla alueilla aktiivinen toimija, joka osaa kestäväällä tavalla sovittaa yhteen ympäristön reunaehdot ja liiketoimintamahdollisuuden kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen.

Terveysalan tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan strategia

Uusi terveysalan tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan strategia valmisteltiin vuoden 2014 alussa. Tavoitteena on vahvistaa Suomen osaamista ja kilpailukykyä alalla niin, että Suomesta tulee myös houkutteleva ja luotettava terveysalan innovatiivisten yritysten kasvu-ympäristö ja investointien kohdema.

(INKA) – ohjelma ja kasvusopimukset

Innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelma käynnistyi v. 2014 alusta. Ohjelmalla suunnataan valtion ja suurimpien kaupunkiseutujen voimavaroja valittuihin viiteen teemaan, jotka ovat Biotalous, Tulevaisuuden terveys, Kyberturvallisuus, Kestävät energiaratkaisut sekä Älykäs kaupunki ja uudistuva teollisuus. Ohjelma hyödyntää kaupunkien suuret tulevaisuusinvestoinnit innovaatioiden kehitysalustoina. Kehittäminen ja pilotointi toteutetaan aidoissa kehitysympäristöissä käyttäjien, yritysten ja julkisen sektorin yhteistyönä.

Valtio on solminut kasvusopimukset 12 suurimman kaupunkiseudun kanssa joulukuussa 2013. Kasvusopimuksilla vahvistetaan suurten kaupunkiseutujen roolia alueidensa ja Suomen talouden vetureina. Tällä on suuri kansallinen merkitys, sillä 12 suurimmalla kaupunkiseudulla tuotetaan noin 2/3 Suomen bruttokansantuotteesta. Kasvusopimuksissa on sovittu valtion ja suurten kaupunkiseutujen kesken strategisista kehittämisen painopisteistä vuosille 2013 – 2015. Kasvusopimuksilla on priorisoitu kaupunkien keskeiset osaamiskärjet. Näiden kehittämistä tuetaan mm. Innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelmalla ja EU:n rakennerahastokauden ohjelmilla. Sopimusten yhteisiä teemoja ovat mm. julkiset innovatiiviset hankinnat ja asemanseutujen kehittäminen. Ko. kaupunkiseudut ovat sitoutuneet prosenttiosuudella tai konkreettisella aluerakentamiskohteella julkisten innovatiivisten hankintojen edistämiseen.

Huippuosaamisen keskittymät

Vuosina 2007 - 2009 Suomeen perustettiin kuusi (energia ja ympäristö, biotalous, metallituotteet ja koneen rakennus, rakennettu ympäristö, terveys ja hyvinvointi sekä tieto- ja viestintäteollisuuden tutkimus) strategisen huippuosaamisen keskittymää (SHOK) uudelleenlaiseksi yhteistyöalustaksi innovatiivisille yrityksille ja huippututkimukselle. Tavoitteena on globaalisti merkittävien läpimurtoinnovaatioiden synnyttäminen suomalaisilla vahvuusaloilla luomalla siltaa tutkimuksesta yritystoimintaan. SHOK-toiminnan kansainvälisen arvioinnin pohjalta SHOK-toimintaa asemoidaan nykyistä terävämpiin osaamiskärkiin, lisätään yhteistyötä ja vahvistetaan kansainvälisyyttä.

Aineettoman arvonluonnin toimintaohjelma

Kevään 2013 kehysriihen päätöksen mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat valmistelleet valtioneuvoston periaatepäätöstä aineettoman arvonluonnin toimintaohjelmasta, joka koskee aineettomia oikeuksia, luovaa taloutta ja muotoilua. Valtioneuvosto päättäne asiasta keväällä 2014. Team Finland -toiminta käynnistyi vuoden 2013 helmikuussa edistämään Suomen taloudellisia ulkosuhteita, maakuu- vaa, yritysten kansainvälistymistä sekä Suomeen suuntautuvia investointeja.

Tietovarantojen avaaminen

Uutta kasvua haetaan myös avaamalla asteittain julkisin varoin tuotettuja tietovarantoja laajasti kansalaisten, tutkimuksen ja yritysten käyttöön. Valtiovarainministeriön avoimen

tiedon -ohjelma käynnistettiin vuonna 2013. Ohjelman päämääränä on tehdä tietovarantojen avaamisesta osa hallinnon normaalia toimintaa niin, että se huomioidaan jo tietojärjestelmiä suunniteltaessa ja hankittaessa. Suomen tietovarantojen avaaminen lähti liikkeelle maastotiedoista ja jatkui vuonna 2013 sää-, ilmasto- ja meridatan sekä ilmastomallien avaamisella. Tietovarantojen avaamista jatketaan tilastoaineistoilla, yritystiedoilla, liikenne- ja viestintädatalla sekä lentokenttähavainnoilla. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti tiedon saatavuuden ja avoimen tieteen edistämiseksi avoimen tieteen ja tutkimuksen hankkeen (ATT) vuosille 2014–2017. ATT-hankkeen tavoitteena on, että vuoteen 2017 mennessä Suomi nousee johtavaksi maaksi tieteen ja tutkimuksen avoimuudessa ja että avoimen tieteen mahdollisuudet hyödynnetään laajasti yhteiskunnassamme.

ICT-klusterin rakennemuutos

Vuonna 2012 ICT 2015 -työryhmä valmisti strategian ICT-alan äkillisen rakennemuutoksen vaikutusten lieventämiseksi sekä tieto- ja viestintäteknologiatoimialan uudistamiseksi ja kilpailukykyyn lisäämiseksi. Työryhmä tarkasteli ICT:n laaja-alaista soveltamista kaikilla toimialoilla ja julkisessa hallinnossa. Työryhmän raportti ”21 polkua Kitkattomaan Suomeen” valmistui vuoden 2013 tammikuussa. Siinä määritellään tiekartta 10 vuoden pitkäjänteiselle työlle Suomen nostamiseksi tietotekniikan soveltamisen kärkimaaksi. Lisäksi valmisteltiin strategia julkisen sektorin ICT:n käytön kehittämiseksi ja tehostamiseksi hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Tammikuussa 2013 asetettiin seurantaryhmä koordinoimaan ICT-kehittämishankkeissa syntyneiden ehdotusten ja linjausten toimeenpanoa.

Kasvurahoitus

Hallitus on käynnistänyt pitkäaikaisen kasvurahoitusohjelman vuoden 2014 alussa. Rahasto-ohjelma vahvistaa pääomasijoitusmarkkinoita ja tukee pk-yritysten kasvua. Rahasto-ohjelma toteutetaan yhdessä yksityisten sijoittajien kanssa siten, että rahastojen pääomista vähintään puolet kerätään yksityisistä lähteistä. Valtion rahoitus ohjelmaan kanavoidaan Tekesin kautta alkaviin yrityksiin keskittyviin rahastoihin ja Suomen Teollisuussijoituksen kautta kasvurahastoihin.

Rahasto-ohjelman merkittävin sijoituskohde on vireillä oleva Teollisuussijoitus Oy:n uusi kasvurahastojen rahasto. Teollisuussijoitusta pääomitetaan vuosittain 30 miljoonalla eurolla. Tekesille puolestaan keskitetään kokonaisvastuu nuorten kasvuyritysten julkisesta rahoituksesta. Jatkossa Tekes voi rahoittaa kasvua avustusten ja lainojen lisäksi pääomasijoituksilla. Tekesin olemassa olevia resursseja kohdennetaan pääomasijoitustoimintaan 20 miljoonaa euroa vuosittain. Myös Finnveran suoria sijoituksia pääomitetaan vuosittain 5 miljoonalla eurolla siirtymäkauden ajan vuoteen 2017, jonka jälkeen valtio luopuu suorista ensisijoituksista yrityksiin. Tämä valtion panostus yhdistettynä vähintään yhtä suureen yksityiseen panostukseen synnyttäisi arviolta kymmenen pääomarahastoa, jotka sijoittaisivat noin sataan yritykseen.

Kasvuyritysten rahoitusta ja kansainvälistymistä vauhdittavan Vigo-ohjelman kohdeyrityksiin oli vuoden 2013 loppuun mennessä kerätty lähes 300 miljoonaa euroa. Tästä summasta yli puolet on lähtöisin ulkomaisilta pääomasijoittajilta. Julkisen rahoituksen osuus on alle neljäsnes. Kaikkiaan ohjelmassa toimii kymmenen kiihdyttämöä, jotka ovat valmentaneet noin 100 alkavaa kasvuyritystä. Tunnetuin kohdeyrityksistä on nollasta yli kahden miljardin euron arvoon kolmessa vuodessa noussut Supercell.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääomasijoitustoimintaa on tarkoitus suunnata jatkossa vielä nykyistä voimakkaammin varhaisen kasvun ja kasvuvaiheen rahoittamiseen (rahasto-sijoitukset), jotka tunnistettiin arvioinnissa markkinapuutealueiksi suhteessa verrokkimaihin. Yhtiö perusti yhteistyössä yksityisten sijoittajien kanssa noin 130 milj. euron suuruisen ”kasvurahastojen rahasto II”:n vauhdittamaan pk-yritysten kasvua (sijoituskausi 2014–2018).

Kansainvälistä kasvua tavoittelevat pienet ja keskisuuret yritykset on linjattu myös valtion erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnan keskeiseksi yritysryhmäksi. Osana hallituksen rakennepoliittisen ohjelman käsittelyä vienninrahoituksen valtuuksia on myös tarkoitus nostaa (mm. vientitakuut, vientiluotot).

Verokannustimet

Hallitus päätti vuoden 2013 kehysriihessä veroratkaisuista, joilla tuetaan suomalaisten yritysten kasvuedellytyksiä ja vientiteollisuuden kilpailukykyä. Yritysverotuksessa toteutettiin vuoden 2014 alussa yritys- ja osinkoverouudistus, joka siirtää yritysverotuksen painopistettä yritysten voiton verotuksesta voitonjaon verotukseen. Uudistuksen tavoitteena on vauhdittaa investointeja ja luoda työpaikkoja Suomessa.

Talousskasvun vauhdittamiseksi vuosina 2013 ja 2014 on myös käytössä tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustin, teollisuuden investointien kaksinkertainen poisto-oikeus sekä vuosina 2013–2015 sijoittajan verokannustin. Investointien houkuttelemiseksi myös konesalien sähköveroa alennettiin vuoden 2014 alusta. Tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustimella tuetaan kasvuun tähtäävää tuotekehitystä.

Energiatehokkuus

Energiankulutuksen oletettu, taloustaantumien jälkeinen kasvutrendi taitetaan energiatehokkuutta parantamalla niin, että vuonna 2020 energian loppukulutus on enintään 310 TWh. Vuonna 2012 loppukulutus oli 308 TWh.

Joulukuussa 2012 voimaan tulleen EU:n energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanemiseksi valmistui työryhmän mietintö ja sen pohjalta laaditaan energiatehokkuuslaki ja toimeenpanosuunnitelma keväällä 2014. Lisäksi laaditaan pitkän aikavälin strategia rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi, valtion rakennusten energiansäästösuunnitelma ja kehitetään kuntien energiatehokkuussuunnitelmia. Lähes 100 % energiaintensiivisen teollisuuden kulutuksesta ja noin 70 % kokonaisenergiankulutuksesta kattavien energiatehokkuussopimusten (2008–2016) jatkamiseksi (2017-) allekirjoitettiin aiesopimus marraskuussa 2013.

Suomen energiatehokkuustoiminta on laaja-alaista ja pitkäjänteistä. Keskeisessä osassa ovat energiatehokkuussopimukset ja niihin kiinteästi liittyvä katselmustoiminta. Teolli-

suuden suuri energiantarve sekä korkea lämmitys- ja valaistustarve sekä kotimaisten energialähteiden rajallisuus ovat ohjanneet energiatehokkuutta jo pitkään. Energiaintensiivinen teollisuus, kuten paperin ja kartongin sekä metallien valmistus ja kemianteollisuus on kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Energianhinnan ollessa tärkeä kustannustekijä energiatehokkuus on ollut sisäänrakennettu kilpailutekijä jo pitkään. Teknologian ja toimintojen parantuessa tämän teollisuuden energiatehokkuus paranee edelleen, mutta hitaasti. Suurta, nopeasti tehtävää ja kustannustehokasta energiatehokkuustoimea ei hyvin katselmoituilta tehtailta löydy.

Energiatehokkuustyö on jatkunut kaikilla sektoreilla sopimustoiminnassa, katselmustoiminnassa, kuluttajien energianeuvonnassa, laitteiden energiatehokkuudessa jne. eli koko taloudessa. Tavoitteena on myös edistää kansainvälisen energiatehokkuusliiketoiminnan syntymistä ja kasvua.

Suomen tuotantorakenne energiantensiivistä ja samalla energiatehokasta

Suomen teollisuuden energiantensiivisyys on seurausta metsäteollisuuden, metallien jalostuksen ja kemianteollisuuden tärkeästä osuudesta teollisuustuotannossa. Metsäteollisuuden tuotannon perustana ovat runsaat metsävarat ja pohjoinen havupuu, josta tuotettu paperin ja kartongin raaka-aine on kilpailuetu. Terästeollisuudessa ruostumattoman teräksen valmistuksen logistinen ja raaka-ainepohjainen tuotantoketju (esim. EU:n ainoa kromikaivos) on Suomessa maailmanlaajuinen kilpailuetu.

Viimeisen kahdeksan vuoden aikana Suomen paperiteollisuuden tuotantokapasiteetista on poistunut lähes kolmannes. Sellun tuotannon kapasiteetti on alentunut runsaalla kymmenellä prosentilla. Pakkauskartongin kysyntä on pysynyt edelleen hyvänä. Terästeollisuudessa tuotantoa on jo sopeutettu (Suomen kolmesta masuunista yksi on poistunut käytöstä vuonna 2012) alenevaan kysyntään ja uusiin tuotteisiin. Nämä tuotantokapasiteetin pienenemiset ovat tapahtuneet markkinaehtoisesti. Vastaavasti palveluissa Suomeen on syntynyt jossain määrin uutta energiantensiivistä tuotantoa (esim. datakeskukset).

Metsä-, metalli- ja kemianteollisuudelle energia on aina ollut merkittävä tuotannontekijä ja myös kustannus. Tämän vuoksi energia tehokkuus niin kulutuksessa kuin hankinnassa on kilpailuetu, jota on jatkuvasti kehitetty, Varsinkin raskaan teollisuuden sähkön hankinta poikkeaa Suomessa useimmista kilpailijamaista oman tuotannon suurena osuutena. Merkittävää on, että metsäteollisuusyritykset tuottavat itse lähes puolet tarvitsemastaan sähköstä omista sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksissa (CHP-laitokset), joissa keskeisimpinä polttoaineina ovat omat tuotantoprosessista saatavat puuperäiset jättepolttoaineet. Lisäksi yhtiöt omistavat erittäin suuria osuuksia vesi- ja ydinvoimalaitoksissa (ns. Mankala-järjestelmä), jopa siinä määrin että osa niistä on sähkön nettomyyjä. Metsäteollisuuden tuotannon energiantensiivisyys vähenee jatkossa huomattavasti, kun uusien tuotteiden, kuten biopolttonesteiden ja biokuitumateriaalien, tuotannon osuus kasvaa. Metsä- ja metalliteollisuuden ylijäämälämpöä käytetään monilla paikkakunnilla yhdyskunnan kaukolämmitykseen.

Myös metallien jalostuksessa ja kemianteollisuudessa osa sähköstä saadaan omista voimalaitoksista sekä vesi- ja ydinvoimaosuuksista. Viimeksi mainittujen osuus edelleen kasvaa uuden ydinvoimakapasiteetin valmistuttua.

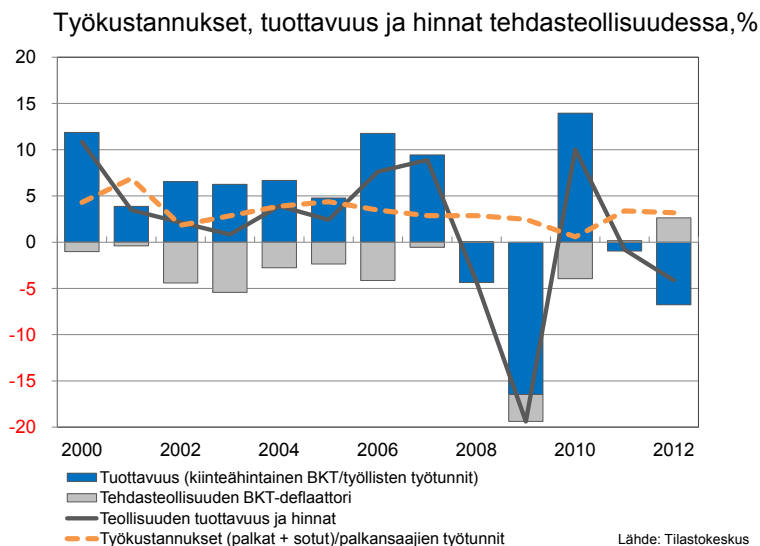
Oman sähköntuotannon lisäksi energiantensiivisen teollisuuden polttoainekäytöstä kaksi kolmasosaa on omia jättepolttoaineita, joihin kansainvälisten polttoainemarkkinoiden heilahtelut eivät vaikuta.

Reaalipalkkojen ja tuottavuuden kehitys

Työmarkkinaosapuolten marraskuussa 2011 neuvottelema raamisopimus määritteli nimellisten ansioiden nousua hyvin kattavasti vielä vuonna 2013. Ansiotasoindeksi nousi kaksi prosenttia, josta 1,4 prosenttia tuli sopimuspalkkojen noususta. Vuosina 2014 ja 2015 ansiotaso kehittyi työmarkkinaosapuolten vuoden 2013 syksyllä neuvotteleman työmarkkinaratkaisun mukaisesti. Kasvu- ja työllisyys sopimus nostaa sopimuspalkkoja ensimmäisenä vuonna keskimäärin 0,7 % ja toisena n. 0,5 %. Nimellisten ansioiden arvioidaan muut tekijät mukaan lukien kasvavan 1,3 prosenttia vuonna 2014 ja 1,2 prosenttia vuonna 2015 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hitaan talouskasvun ja väisun työllisyyskehityksen kanssa.

Finanssikriisin jälkeen reaalipalkka- ja tuottavuuskehitys eriytyivät, kun palkat jatkoivat kasvuaan samalla kun tuotanto supistui voimakkaasti. Viime syksynä saavutettu palkkamaltilti on tärkeä askel reaalipalkkojen ja tuottavuuden palauttamisessa tasapainoiselle uralle. Kuluvana ja ensi vuonna reaalipalkat supistuvat, mutta tuottavuus paranee talouskasvun käynnistyessä.

Suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitaten Suomen tehdasteollisuuden kilpailukyvyn arvioidaan heikentyneen vuonna 2013 noin viisi prosenttia vuosien 2011 ja 2012 tapaan. Yksikkötyökustannusten kasvun lisäksi Suomen vaihtosuhte on heikentynyt ja välituotteiden kautta tulevat kustannuspaineet ovat kasvaneet, mikä on heikentänyt yritysten edellytyksiä toimia kannattavasti ja tuottaa Suomelle arvonlisäystä eli talouskasvua. Euroopan komission ennusteen mukaan tulevina vuosina koko talouden yksikkötyökustannusten kasvuvauhti hidastuu kilpailijamaiden tasolle ja vaihtosuhteen heikkeneminen pysähtyy.



4 Edistyminen Eurooppa 2020 -strategian mukaisten kansallisten tavoitteiden saavuttamisessa

Eurooppa 2020 strategian mukaiset EU:n tavoitteet ja kansalliset tavoitteet

| | EU:n yleistavoite | Suomi vuonna 2012 | Suomi vuonna 2020 |
|--|----------------------------|-------------------|-------------------|
| Työllisyysaste (20 – 64 -vuotiaat) | 75 % | 73,8% | 78 % |
| T%K menot/BKT | 3 % | 3,55 % | tavoitetasona 4 % |
| Ilmasto: | | | |
| - Kasvihuonekaasupäästöt (päästökaupan ulkopuolella) | - 10 % vuoden 2005 tasosta | -10 % | -16 % |
| - uusiutuvan energian osuus | 20 % | 35,1 % | 38 % |
| - energiatehokkuus (energian loppukulutus) | -20 % | 308 TWh | 310 TWh |
| Koulutus | | | |
| - Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet 30 – 34 -vuotiaat | 40 % | 44,6 % | 42 % |
| - Koulupudokkaat | 10 % | 11,2 % | 8 % |
| Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävät | 20 miljoonaa vähemmän | 854 000 | 770 000 |

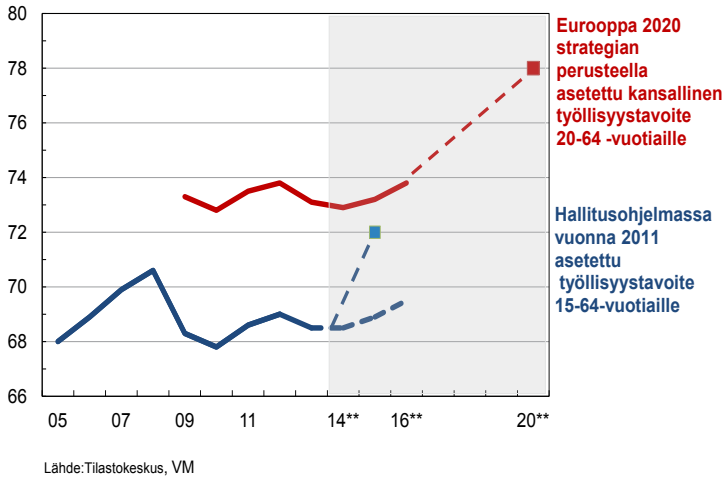
Huom. tavoitteet on asetettu vuonna 2011. Osa kansallisista tavoitteista (Suomi vuonna 2020) on jo ylitetty.

4.1 Työllisyystavoite

Hallitus on asettanut kansalliseksi tavoitteeksi, että 15 – 64 -vuotiaiden työllisyysaste nousee vuoteen 2015 mennessä 72 prosenttiin ja työttömyysaste alenee 5 prosenttiin. Eurooppa 2020 - strategian työllisyystavoite on asetettu ikäryhmälle 20 – 64 -vuotiaat. Hallituksen tavoite on kunnianhimoisempi kuin Eurooppa 2020 -strategian yhteydessä asetettu kansallinen tavoite. Hallitus ei saavuta hallitusohjelmassa asetettua työllisyys- ja työttömyystavoitteita vuoteen 2015 mennessä talouskehityksen toteuduttua huomattavasti heikompana kuin hallitusohjelmaa laadittaessa ennakoitiin. Valtiovarainministeriön maaliskuun 2014 talousennusteen mukaan työllisyysaste jäisi 68,9 prosenttiin ja työttömyysaste 8,3 prosenttiin vuonna 2015.

Suomen talouden ja työllisyyden heikon kasvun taustalla ovat maailmantalouden ja euroalueen ongelmat, Suomen teollisuuden rakennemuutos ja heikko kilpailukyky. Työl-

Työllisyysaste (20-64 -vuotiaat), 78% vuonna 2020**



lisyyshaasteisiin vastaamiseksi hallitus on päättänyt työllisyyttä lisäävistä toimenpiteistä rakennepoliittisessa ohjelmassaan. Ohjelma sisältää toimenpiteitä työurien pidentämiseksi sekä alku- että loppupäästä, työurien katkosten vähentämiseksi ja työttömyyden alentamiseksi.

Rakennepoliittisessa ohjelmassa päätettyjen työmarkkinoiden toimintaa parantavien uudistusten tavoitteena on laskea työttömyyden tasoa yhdellä prosenttiyksiköllä. Mikäli rakennepoliittisessa ohjelmassa päätetyt hankkeet eivät tuota tavoiteltua vaikutusta, hallitus määrittelee uusia toimenpiteitä yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa tavoitteen saavuttamiseksi.

Työurien pidentämiseksi työmarkkinajärjestöt valmistelevat eläkeuudistukset työuraspimuksessa 2012 vahvistettujen tavoitteiden mukaisesti. Hallitus on päättänyt lisätoimenpiteistä myös työurien pidentämiseksi alkupäästä. Näitä ovat opintotuen uudistaminen, korkeakoulujen rahoituskannusteiden uudistaminen, korkeakoulujen opiskelijavalinnan uudistaminen, hakijasuman purku ja korkeakoulujen valmistumisaikojen lyhentäminen. Lisäksi valmistellaan kelpoisuusvaatimusten muutos ja ammatillista peruskoulutusta ja oppisopimuskoulutusta yhdistävä koulutusmuoto, esim. ns. 2+1 – malli. Toimenpiteet on esitetty yksityiskohtaisesti luvussa 4.4. Hallitus pyrkii lisäksi pidentämään työuria keskeltä edistämällä osatyökykyisten työhön osallistumista. Tähän liittyvä tarkemmat toimet esitettiin luvussa 3.3.

Työuria pidennetään myös uudistamalla kotihoidontukea ja vuorotteluvapaan ehtoja. Kotihoidontuki kiintiöidään puoliksi isälle ja äidille. Huhtikuussa 2014 annettavan hallituksen esityksen mukaan vuorotteluvapaalle voisi jatkossa päästä 16 vuoden työhistorian jälkeen eikä siltä voisi enää jäädä suoraan eläkkeelle. Myös vuorotteluvapaan sijaisen vaatimuksia tiukennettaisiin siten, että sijaisen on tullut olla työttömänä 90 päivää 14 kuu-

kauden aikana. Alle 25-vuotiailta, yli 55-vuotiailta ja alle 30-vuotiailta vastavalmistuneilta kuitenkin edellytetään vain yhden päivän työttömyyttä. Nuorisotakuuta on täydennetty vahvistamalla koulutusta, ja oppivelvollisuusikä nostetaan nykyisestä 16 vuodesta 17 vuoteen. Toimenpiteitä on käsitelty luvussa 3.3.

Työmarkkinoiden toimivuutta parannetaan lisäämällä työttömille annettavia työtarjouksia, soveltamalla johdonmukaisesti työttömyysturvan ehtoina olevia sanktioita ja lisäämällä työnhakijoiden liikkuvuutta. Rakenteellista työttömyyttä ja pitkäaikaistyöttömyyttä pyritään alentamaan vakinaistamalla työvoiman palvelukeskusten verkosto ja siirtämällä osa työmarkkinatuen rahoitusvastuusta valtiolta kunnille. Työttömyysturvassa on vuoden 2014 alussa otettu käyttöön 300 euron suojaosuus. Lisäksi selvitetään pitkäkestoisien palkkatuen mahdollisuus ja hyödynnetään julkisia hankintoja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseksi. Työurien pidentämiseen sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen tähtäviä toimenpiteitä on käsitelty kansallisen uudistusohjelman luvussa 3.3.

Työelämä 2020 -hankkeen perusta on hallituksen hyväksymä työelämän kehittämisstrategia, jossa korostetaan neljää kehitettävää toiminnan painopistealuetta: innovointi ja tuottavuus, luottamus ja yhteistyö, terveys ja hyvinvointi ja osaava työvoima. Hankkeen toiminta ei kohdistu ikäluokittain, mutta kokonaistoiminnan tuloksia arvioidaan ikäluokittain työllisyysasteindikaattorein.

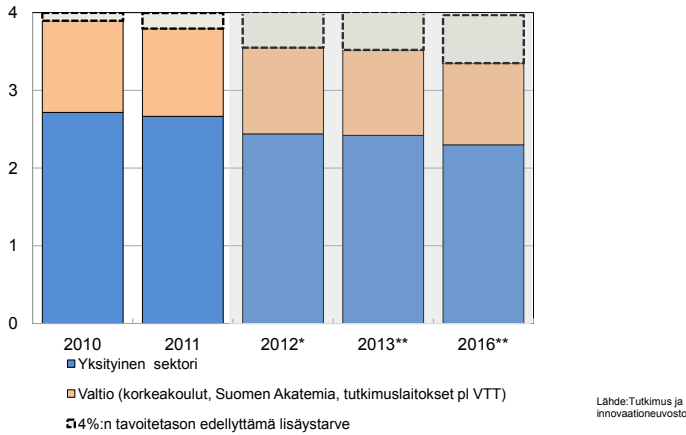
Työelämä 2020 – hankkeessa on yli 40 kansallista toimijaa. Työ- ja elinkeinoministeriön sekä sen alaisen hallinnon toimia ovat mm. työelämätoimijoiden alueverkotot, tiedeverkosto, kansainvälinen verkosto EUWIN (The European Workplace Innovation Network) sekä Tekesin ohjelma (Liideri) liiketoiminnan, tuottavuuden ja työnilon edistämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön johtamat Työhyvinvointifoorumi, paikalliset työpaikkojen työhyvinvointiverkostot sekä Johtamisen kehittämisverkosto toteuttavat omalta osaltaan Työelämä 2020 -hankkeen tavoitteita. Työsuojeluhallinnon vuosittaisessa toiminnassa on huomioitu näiden hankeverkostojen tapahtumien koordinointi ja yhteensovittaminen eurooppalaisten hankkeiden kanssa kuten Euroopan työterveys- ja -turvallisuuskampanja ja SLICin valvontakampanja.

4.2 Tutkimus- ja kehitystavoite

Tutkimus- ja kehitys- ja innovaatio toiminnan määrä suhteessa bruttokansantuotteen on viime vuosina hieman alentunut. Yritysten investointitaso on kuitenkin säilynyt hyvänä. Vuonna 2012 Suomessa investoitiin tutkimus- ja innovaatio toimintaan yhteensä 6,83 mrd. euroa, mikä on yli 3,5 % bruttokansantuotteesta. Yksityisen sektorin osuus tästä oli lähes 69 prosenttia, mikä on kansainvälisesti korkea. Vuoden 2013 alusta voidaan tulleen uuden verokannustimen tavoitteena on lisätä yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan investointeja. Verokannustimen voimassaolo päättyy vuoden 2014 lopulla.

Valtioneuvosto päätti syyskuussa 2013 valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen periaatteista. Uudistuksen valmistelu käynnistyi vuoden 2013 lopulla. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on vahvistaa monitieteistä, korkeatasoista ja yhteiskunnan kannalta merkityksellistä tutkimusta, vapauttaa resursseja tutkimuksen tukipalve-

Tutkimus- ja kehitysmenojen tavoitetasona 4% / BKT:sta



luista ja kiinteistä rakenteista tutkimustoimintaan sekä muodostaa tutkimuslaitoksista aihepiireittäin nykyistä suurempia ja vahvempia kokonaisuuksia. Uudistuksen keskeisiä toimenpiteitä ovat eräiden tutkimuslaitosten yhdistäminen, Teknologian tutkimuskeskus VTT:n hallintomallin muuttaminen valtion kokonaan omistamaksi yhtiöksi sekä uuden strategisen tutkimuksen rahoitusvälineen perustaminen Suomen Akatemian yhteyteen. Tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä lisätään.

Yliopistojen uusi rahoitusmalli tuli voimaan vuoden 2013 alusta. Valtion rahoitusta kohdennetaan erityisesti suoritettujen tutkintojen ja opintopisteiden sekä tieteellisten julkaisujen ja kilpaillun tutkimusrahoituksen perusteella. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli on uudistettu tukemaan nykyistä paremmin opetuksen ja tutkimuksen laadun parantamista. Rahoitusmalli tuli voimaan vuoden 2014 alussa.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyötä tuettiin 10 miljoonan euron lisämäärärahalla vuonna 2013. Rahoitus suunnattiin toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan osaamisperusteista kasvua ja ammattikorkeakoulujen edellytyksiä työelämälähtöiseen opetus-, tutkimus- ja kehitystyöhön.

Tutkimustoimintaa edistettiin tutkimuksen infrastruktuuripolitiikan avulla. Vuonna 2013 myönnettiin lisärahoitusta ja päivitettiin kansallinen tutkimusinfrastruktuurien tiekartta. Vuosina 2011 – 2013 on lisätty tutkimusjulkaisujen ja -aineistojen avointa saatavuutta. Näin parannetaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tehokkuutta sekä mahdollistetaan tutkimustulosten ja -aineistojen laaja käyttö.

4.3 Ilmasto- ja energiatavoite

Taulukko määrällisistä tavoitteista vuodelle 2020:

| | EU:n tavoite | Suomen tavoite |
|---|-----------------------------|----------------|
| Päästökauppasektori (teollisuus ja energiantuotanto) vuoden 2005 tasosta | Päästöjä vähennetään 21 % | |
| Päästökaupan ulkopuolella (liikenne, ei-PK-teollisuus, maatalous, talokoht. lämitys) | Päästöjä vähennetään 10 % | 16 % |
| Uusiutuva energia | Osuutta nostetaan 20 %:iin | 38 % |
| Energiatehokkuus | 20 %:n parannus (-368 Mtoe) | 310 TWh |

Hallitus antoi maaliskuussa 2013 selonteon eduskunnalle kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta. Kyseessä on vuoden 2008 strategian päivitys, jossa tarkastellaan vuodelle 2020 asetettujen ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamista. Lisäksi strategiassa tarkastellaan EU:n 2020 päästövähennystavoitteen mahdollista kiristämistä ja siihen liittyviä vaikutuksia. Strategiaan sisältyy myös ns. puhtaan energian ohjelma, johon liittyen strategiassa asetetaan jossain määrin uusia energiapoliittisia tavoitteita ja toimenpiteitä vuodelle 2025.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) toimeenpano saatettiin loppuun vuonna 2013. Ympäristöministeriön asetus rakennusten energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöissä tuli voimaan kaikkien rakennusten osalta 1.9.2013. Rakennuksia koskeva energiatodistuslaki ja muut sitä koskevat säädökset tulivat voimaan 1.6.2013. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun direktiivin (RES) täytäntöönpano jatkuu. Valmistelussa on säädöshanke maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi uusiutuvan energian vähimmäistason säätämiseksi rakennuksissa. Hallitus perusti vuonna 2011 monitieteellisen ja riippumattoman ilmastopaneelin edistämään tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua ilmastokysymyksissä. Ensimmäisellä kaudellaan ilmastopaneeli tuotti mm. ilmastolain valmisteluun sekä EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteenasetteluun liittyviä arvioita.

Ilmastolain valmistelu alkoi keväällä 2013 ympäristöministeriön johdolla virkamies-työryhmässä, johon on kuulunut myös ilmastopaneelin edustaja. Tarkoitus on laatia päästökaupan ulkopuolisia päästöjä koskeva puitelaki, joka ei asettaisi velvoitteita yksityisille toimijoille. Lain tarkoitus ei ole kiristää Suomen päästötavoitetta, vaan laki toimisi hallituksen ja eduskunnan työkaluna vuoden 2050 päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi mahdollisimman kustannustehokkaasti, ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Valtioneuvosto asetti kesäkuussa 2013 parlamentaarisen komitean (PEIKKO) valmistelemaan energia- ja ilmastotiekarttaa vuoteen 2050. Komiteassa tarkastellaan keinoja ja kustannuksia rakentaa vähähiilinen yhteiskunta ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 80–95 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Komiteassa on kaksi jäsentä kustakin eduskuntapuolueesta.

Liikenteen ilmastopoliittinen ohjelma (ILPO) päivitettiin vuonna 2013 ja julkaistiin osana liikenteen ympäristöstrategiaa 2013-2020. Hallituksen vuosia 2013 – 2016 koske-

Vihreän talouden edistäminen

Suomen kestävän kehityksen toimikunta hyväksyi joulukuussa 2013 Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen Suomi, jonka haluamme 2050. Siinä on asetettu Suomelle tavoitteet, jotka toteuttamalla varmistetaan, että tulevaisuuden Suomi on hyvinvoiva ja kasvaa luonnon kantokyvyn rajoissa. Tavoitteet koskevat mm. hiilineutraaliutta, resurssitehokkuutta, hyvinvointiyhteiskuntaa sekä luonnonvarojen vastuullista käyttöä. Julkishallinto yhdessä muiden toimijoiden kanssa sitoutuu edistämään kestävästä kehitystä kaikessa työssään ja toiminnassaan.

Suomen ensimmäinen kansallinen biotalousstrategia valmistuu keväällä 2014. Biotalousstrategian avulla Suomi pyrkii luomaan uutta liiketoimintaa ja hyvinvointia kehittämällä kilpailukykyisiä ja kestäviä ratkaisuja maailmanlaajuisiin niukkenevien luonnonvarojen ja ilmastomuutoksen ongelmiin sekä vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista. Biotalousstrategian päämäärinä on luoda kilpailukykyinen toimintaympäristö biotaloudelle, luoda uutta liiketoimintaa, vahvistaa osaamisperustaa, edistää biomassojen käytettävyyttä ja turvata käytön kestävyys. Biotalousstrategian tavoitteena on, että sen myötävaikutuksella biotalouden tuotos kasvaa 100 miljardiin euroon nykyisestä 60 miljardista eurosta ja biotalouteen syntyy 100 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2025 mennessä.

Ympäristötekniikan (Cleantech) strategisessa ohjelmassa on tavoitteena luoda vähintään 40 000 uutta työpaikkaa ja yli kaksinkertaistaa puhtaan tekniikan liikevaihto vuoteen 2020 mennessä. Strateginen ohjelma kokoaa yhteen ja koordinoi alan kehittämistä koskevat toimenpiteet ja toimijat. Cleantech ja kestävä ympäristöliiketoiminnan edistäminen pyritään tuomaan osaksi kaikkia merkittäviä valmisteilla olevia kansallisia strategioita ja selontekoja.

Kansallisella materiaalitehokkuusohjelmalla tavoitellaan kestävästä kasvua materiaalitehokkuuden avulla eli pyritään talouskasvuun, luonnonvarojen viisaaseen käyttöön ja irtikytkentään haitallisista ympäristövaikutuksista. Valtioneuvoston luonnonvaraselonteon päivitys Suomi kestävä luonnonvaratalouden edelläkävijäksi 2050 valmistellaan eduskunnalle kevään 2014 aikana. Ympäristölle haitallisten tukien karsiminen ja uudelleenkohdentaminen sisältyy hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon, josta päätettiin maaliskuun 2014 kehysriihessä.

Muutokset ovat osa suurempaa kokonaisuutta, jossa verotuksen painopistettä on siirretty kasvua haittaavasta työn ja yrittämisen verotuksesta kohti ympäristö- ja terveysperusteista verotusta. Jäteveron, autoveron, ajoneuvoveron sekä sähkön ja polttoaineiden verotuksessa on tehty merkittäviä rakennemuutoksia. Fossiilisten lämmitys- ja liikennepolttoaineiden veroja on korotettu ja jäteveroa kiristetty.

Hallituksen joulukuussa 2013 antamassa esitykseksi uudeksi ympäristönsuojelulaiksi joulukuussa 2013 (HE 214/2013) pyritään tehostamaan ympäristönsuojelun lupa- ja valvontajärjestelmää lisäämällä sen suunnitelmallisuutta ja riskiperusteisuutta. Esitys myös parantaa ja yhdenmukaistaa ympäristön tilaa turvaavia parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimuksia ja mahdollistaa merkittävien luonnonvarojen huomioon ottamisen entistä paremmin turvetuotantoa koskevassa ympäristölupaharkinnassa.

Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma uudistettiin vuonna 2012. Kesäkuussa 2013 valtioneuvosto teki ohjelman pohjalta periaatepäätökset Vähemmästä viisaammin sekä Kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen (cleantech-ratkaisut) edistämisestä julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on mm. tukea taloudellisen ohjauksen, julkisten hankintojen, vastuullisuusjärjestelmien sekä muun ohjauksen avulla vähähiilisten ja resurssiviisaisten ratkaisujen leviämistä kunnissa, yrityksissä ja kotitalouksissa.

van valtiontalouden kehyspäätöksen mukaan kehyskaudella liikennehankkeissa keskitytään erityisesti vähäpäästöisyyttä, liikenneturvallisuutta ja elinkeinoelämän kannalta tärkeiden kasvua edistävien hankkeiden toteuttamiseen.

4.4 Koulutustavoitteet

Korkeakoulututkinnon suorittaneet

EU 2020 strategiassa Suomen tavoite on ollut, että vuonna 2020 korkeakoulututkinnon on suorittanut 42 prosenttia 30 – 34 -vuotiaista. Vuonna 2011 korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 43,6 prosenttia¹. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudessa Suomi on saavuttamassa asetetun tavoitteen.



¹ Eurostatin julkaisemissa Eurooppa 2020 -indikaattorissa vastaava osuus oli 46 prosenttia. Ero johtuu siitä, että Eurostatin tilastoissa, ja muiden maiden asettamissa tavoitteissa, käytetään mittarina korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuutta, johon sisältyvät myös vanhan opistoasteen suorittaneet, jotka ovat 30-34-vuotiaissa muutaman vuoden kuluessa korvautumassa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus on Suomessa laskussa 30-34-vuotiaissa, mutta koska opistoasteen suorittaneet ovat vielä korvautumassa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla, korkeakoulutettujen osuus on lievässä nousussa.

Hallitus päätti vuoden 2013 keväällä uudistaa ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulutuksen haku- ja valintapalvelut, aikuiskoulutuksen hakupalvelut sekä koulutustietopalvelut. Nuorisotakuun toteutumista tuetaan lisäämällä ammatillisen koulutuksen opiskelijapaikkoja. Nuorten oppisopimuskoulutusta vahvistetaan ja oppisopimuskoulutukseen tulee nuorille ennakkojakso.

Korkeakouluopintojen aloittamista nopeutetaan uudistamalla opiskelijavalinnat. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut päättävät jatkossakin opiskelijavalinnoista ja niiden perusteista. Tutkintoon johtavaan koulutukseen haetaan korkeakoulujen yhteisessä valtakunnallisessa yhteishaussa, jossa hakija voi tulla hyväksytyksi vain yhteen koulutusohjelmaan. Korkeakoulut voivat halutessaan varata osan opiskelupaikoista henkilöille, jotka eivät ole aikaisemmin saaneet Suomessa opiskelupaikkaa.

Vuoden 2014 alusta tulivat voimaan säädösuudistukset korkeakoulujen koulutusvastuuihin, joilla vahvistetaan korkeakoulujen kykyä vastata joustavasti tieteen, työelämän ja yhteiskunnan muutoksiin. Muutokset selkeyttävät korkeakoulujen koulutusvastuuta, turvaavat koulutus- ja osaamistarpeet ja mahdollistavat koulutuksen kokoamisen suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Koulutusrakenteita ja opintosisältöjä kehittämällä sekä opintojen aikaista ohjausta parantamalla tuetaan opiskelijoiden opiskelumotivaation ylläpitämistä.

Koulunkäynnin varhain keskeyttäneet

Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että vuonna 2020 koulunkäynnin varhain keskeyttäneiden eli lähinnä peruskoulun varaan jääneiden 18 – 24 -vuotiaiden osuus on enintään 8 prosenttia. Vuonna 2012 varhain keskeyttäneiden osuus oli Tilastokeskuksen tietojen mukaan 11,2 prosenttiyksikköä eli 53 058 henkilöä. Varhain keskeyttäneiden osuus on laskenut vuoteen 2011 verrattuna 0,4 prosenttia.

Koulunkäynnin varhain keskeyttäneiden osuus 18-24 -vuotiaista v. 2012

| Sukupuoli | Pudokkaat | Väestö | Osuus (%) |
|-----------------|---------------|----------------|-------------|
| Miehet | 30 475 | 241 636 | 12,6 |
| Naiset | 22 583 | 231 497 | 9,8 |
| Yhteensä | 53 058 | 473 133 | 11,2 |

Taulukossa käytetty prosenttiosuus on koulutuksensa aikaisin päättäneiden 18-24 vuotiaiden osuus samanikäisestä väestöstä. Väestön määrä on 31.12.2012 tilanteen mukainen ja opiskelutieto puolestaan 20.9.2012 tilanteen mukainen.

Hallitus edistää kansallisen uudistusohjelman koulutuksen varhain jättäneiden määrän vähentämistä koskevaa tavoitetta mm. seuraavin keinoin:

Varhaiskasvatusta kehitetään. Varhaiskasvatuksen kehittäminen ja lasten oppimispölyn huomioiminen helpottavat varhaista puuttumista oppimisvaikeuksiin sekä koulutuksellisen tasa-arvon tavoitteiden toteutumista. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä sai työnsä päätökseen ja jatkoaskelia harkitaan.

Kaikilla lapsilla on ollut oikeus esiopetukseen 1.8.2001 alkaen. Esiopetus on lapselle vapaaehtoista ja sen tarkoitus on varmistaa laadukas jatkumo päivähoidosta perusopetukseen. Kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville lapsille esiopetusta oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. Perusopetuksen tavoitetaso kasvu, eheän kasvatuksellisen jatkumon rakentaminen varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen sekä riittävän yhdenvertaisuuden takaaminen lasten välillä on tärkeää. Hallitus päätti rakennepoliittisessa ohjelmassa esiopetuksen muuttamisesta velvoittavaksi.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta antaman päätöksen mukaan kriittisen nivelvaiheen koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseksi, keskeyttämisen vähentämiseksi sekä nuorten työurien pidentämiseksi oppivelvollisuusikää nostetaan 17 vuoteen. Uudistus koskee koko ikäluokkaa ja valmistellaan siten, että sillä tavoitettaisiin erityisesti nuoret, jotka eivät pääse koulutukseen perusopetuksen jälkeen.

Kaikille maahanmuuttajaoppilaille turvataan riittävä tuki ja edellytykset koulumenestykseen. Maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava koulutus käynnistetään syksyllä 2014.

Muut kasvuun ja työllisyyteen vaikuttavat toimet koulutuspolitiikan alalla

Työuria pidennetään kehittämällä koko koulutusjärjestelmää, erityisesti opiskelijavalintaa ja opintotukea.

Keskeisimpiä hallituksen rakennepoliittisen ohjelman pohjalta käynnistettyjä toimia ovat toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön rakenteellinen uudistaminen, korkeakoulujen hakijusuman purkaminen, oppivelvollisuusiän nostaminen, subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen sekä esiopetuksen muuttaminen velvoittavaksi. Myös kelpoisuusvaatimuksia julkisen sektorin hallinnon ja palvelutuotannon eri tehtävissä väljennetään. Kaikkien näiden rakennepoliittisen ohjelman toimien valmistelu käynnistettiin loppuvuodesta 2013 ja niiden valmistelu ja toteutus jatkuu hallituskauden loppuun saakka, osin pidempäänkin.

Ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja on vähennetty vuodesta 2013 alkaen yhteensä 2 030. Vähentäminen kohdennettiin erityisesti kulttuurialalle, mutta myös matkailu-, ravitsemus- ja talousalalle sekä tekniikan ja liikenteen alalle. Alueellisesti vähennyksissä on otettu huomioon koulutukseen siirtyvien ikäluokkien pieneneminen.

Yliopistojen rahoitusmalli uudistettiin vuoden 2013 alussa ja ammattikorkeakoulujen vuoden 2014 alusta. Rahoitukseen vaikuttaa aiempaan enemmän suoritettujen tutkintojen lukumäärä ja opinnoissa eteneminen. Uudistus parantaa koulutuksen läpäisyä, nopeuttaa siirtymistä työelämään, parantaa opetuksen ja tutkimuksen laatua ja kansainvälistymistä sekä vahvistaa korkeakoulujen erikoistumista. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen siirto kokonaan valtiolle sekä oikeushenkilöaseman muutos toteutetaan ammattikorkeakoulu-uudistuksen toisessa vaiheessa siten, että muutokset tulevat voimaan vuoden 2015 alusta alkaen.

Valmistellaan tieto- ja viestintätekniikan asteittaista käyttöönottoa ylioppilastutkinnon suoritamisessa ja varmistetaan tutkintoon sisältyvien koearvosanojen vertailukelpoisuus yli koerajojen ja kirjoituskertojen, jotta mahdollistetaan ylioppilastutkinnon hyödyntäminen opiskelijavalinnoissa.

Koulutustakuun toteuttamiseksi toisen asteen yhteishakua ja ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintaa uudistettiin ja ensimmäinen uudistettujen hakuperusteiden mukainen haku toteutettiin syksyllä 2013. Muutokset asettavat perusopetuksen juuri päättäneet sekä vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat etusijalle toisen asteen opiskelijavalinnassa.

Sähköisten hakeutumispalveluiden kehittämistä jatkettiin osana Oppijan palvelua. Sen avulla opiskelijalle voidaan turvata joustavat siirtymät koulutuksesta toiseen. Opintopolku.fi -hakupalvelut otettiin käyttöön syksyllä 2013 ja niiden kautta toteutettiin syksyn yhteishaku tammi-kuussa 2014 alkaneeseen toisen asteen koulutukseen.

Lukuvuonna 2013 - 2014 ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelmaan osallistuu 23 verkostohanketta. Verkostot kattavat koko maan ja niiden kautta edistetään läpäisyä parantavia toimintatapoja alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Nuorten työssäoppimis- ja oppisopimuskoulutuksen uudistuksen toimeenpano käynnistettiin vuoden 2014 alusta. Nuorten työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen sekä työn ja koulutuksen joustavaan yhdistämiseen myönnettiin vuodelle 2014 valtionavustuksina 8 miljoonan euroa.

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittäminen käynnistyi keväällä 2012. Kehittämisen yhtenä tavoitteena on vahvistaa tutkintojen osaamisperusteisuutta ja työelämälähtöisyyttä ja edistää näin aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

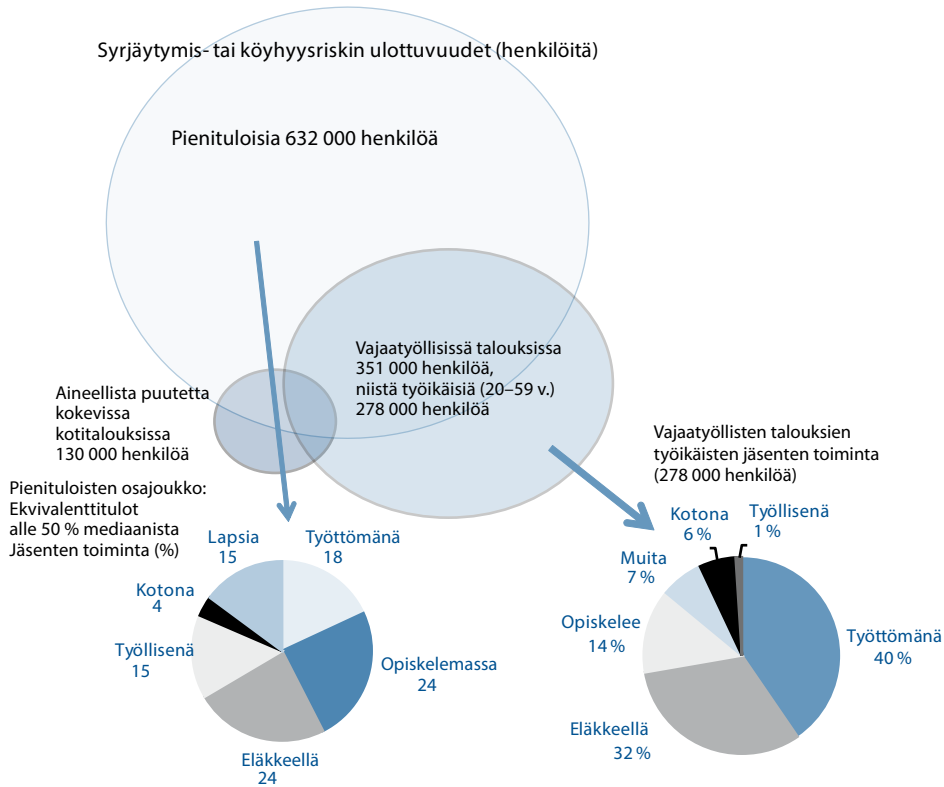
Osaamisperusteisen kuvaamistavan ja tutkintajärjestelmän uudistamisen yhteydessä otetaan käyttöön ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaiseen siirtojärjestelmä (European Credit system for Vocational Education and Training).

4.5 Köyhyystavoite

Vuoden 2010 kesäkuun Eurooppa-neuvostossa sovittiin, että köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien joukkoa arvioidaan kolmen indikaattorin eli suhteellisen köyhyysriskin, aineellisen puutteen ja kotitalouden vajaatyöllisyyden perusteella. Laskelman ulkopuolelle jätetään 18 – 24-vuotiaat opiskelijat, jotka elävät yksin tai useamman opiskelijan muodostamissa talouksissa.

Kun otetaan huomioon kaikki Eurooppa-neuvostossa päätetyt indikaattorit, köyhyys- tai syrjäytymisriski koskettaa Suomessa kaikkiaan noin 854 000 henkilöä. Pienituloisissa talouksissa on noin 632 000 henkilöä, vajaatyöllisissä talouksissa noin 351 000 jäsentä ja aineellista puutetta kärsivissä talouksissa noin 132 000 jäsentä.

Köyhyys on viime vuosina lisääntynyt erityisesti kaupunkiseuduilla ja keskittynyt siellä tietyille alueille. Vuonna 2012 Suomessa oli lähes 480 000 pitkittyneesti pienituloista eli 9,0 prosenttia koko väestöstä. Määrä on viime vuosina pysynyt samana. Se on kuitenkin suurempi kuin 2000-luvun alussa. Vuoden 2005 jälkeistä aikaa tarkastellen erityisesti 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusaste on pienentynyt. Myös lasten pienituloisuusaste on laskenut viime vuosina. Suomessa pienituloisten joukkoon luokitellaan myös noin 110 000 opiskelijaa, joiden pienituloisuus on tilapäistä.



Hallitus päätti osallistavan sosiaaliturvan kehittämisestä osana rakenneuudistusta syksyllä 2013, ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on asettanut tätä varten työryhmän. Tavoitteena on järjestelmä, jossa koko työkäiselle väestölle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan. 1.1.2014 voimaan astuneiden lakimuutosten jälkeen soviteltua työttömyyspäivärahaa saava työtön voi ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman, että se pienentää hänen työttömyyssetuuttaan. Kun tulot ylittävät 300 euroa, tuloista 50 prosenttia vähennetään työttömyyspäivärahasta. Muutoksilla kannustetaan työttömiä ottamaan vastaan myös lyhytkestoisia ja osa-aikaisia töitä.

Vuoden 2014 alussa muutettiin myös ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä niin, että nykyistä useampi työkäinen, ja erityisesti nuori, pääsee varhaisemmassa vaiheessa ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutusta myönnettäessä huomioidaan aikaisempaa laajemmin sairauden lisäksi myös muut ihmisen elämäntilanteeseen vaikuttavat asiat. Lisäksi osatyökykyisten työhön paluuta ja työssä jatkamista tuetaan pidentämällä osasairauspäivärahakautta. Asumistuen määräytymisperusteissa vuodelle 2014 asumistuen hyväksyttävien enimmäisasumismenoihin tehtiin normaalin, neliovuokrissa tapahtunutta keskimääräistä kehitystä vastaavan, korotuksen lisäksi ylimääräinen tasokorotus, ja 1.1.2015 voimaan tulevan uuden asumistukilain valmistelu jatkuu.

5 Muut uudistustoimet ja rakennerahastojen käyttö

Euroopan alue- ja rakennepolitiikan määrärahoilla on tuettu Eurooppa 2020 –strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Suomen vuosien 2007 – 2013 rakennerahastostrategialla on vahvistettu kansallista ja alueellista kilpailukykyä, työllisyyttä ja hyvinvointia. Ohjelman viimeisenä varsinaisena toteutusvuonna korostui toiminnan arviointi.

Ohjelmakaudella 2014 - 2020 EU:n alue- ja rakennepolitiikka sidotaan aiempaa tiiviimmin Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden mukaiseen toimintaan. Ohjelmakaudelle 2014 – 2020 on laadittu yksi ohjelma-asiakirja, joka sisältää sekä Euroopan aluekehitysrahaston että Euroopan sosiaalirahaston toimet. Suomen rakennerahasto-ohjelmassa on viisi toimintalinjaa, joilla tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä, työllistymistä sekä sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa. Läpileikkaavana teemana on vähähiilisen talouden edistäminen.

Ohjelman toimenpiteiden kohteena ovat Eurooppa 2020 -strategian kansallisen toimenpideohjelman mukaisesti erityisesti työllistävät, innovatiiviset kasvuyritykset sekä alueiden omat vahvat ja uudet potentiaaliset toimialat. Lisäksi toimenpiteillä vahvistetaan alueiden älykästä erikoistumista ja verkottumista. Yritysrakenteen monipuolistamista jatketaan tukemalla pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämistä sekä kehittämällä ja ottamalla käyttöön innovaatioperustaa laajentavia toimenpiteitä, jotka vahvistavat alueiden kilpailuetua edistävän tuottavuuden kasvua.

Ohjelman toimenpiteissä luonnon, ympäristön laadun sekä luonnonvarojen kestävä käytön edistämisen osalta keskitytään innovaatiotoimintaan, joka kehittää elinkeinotoiminnan kanssa vientikelpoisia ratkaisuja ympäristökysymyksiin, etenkin alueiden luonnonvarojen hallintaan, kestävään ja tehokkaaseen käyttöön sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen liittyen.

Energiankulutuksen ja kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi ohjelma tähtää uusiutuvan energian osuuden ja paikallisten energialähteiden käytön lisääntymiseen ja energia- ja materiaalitehokkuuden kasvattamiseen. Tämä tarkoittaa mm. uusiutuvaan energiaan liittyvien innovatiivisten ratkaisujen kehittämistä ja energia- ja resurssitehokkaiden tuotteiden kehittämistä niihin liittyvää liiketoiminnan edistämistä.

Ohjelman yksi painopistealue on sosiaalisen osallisuuden edistäminen ja köyhyyden torjunta. Ohjelmakaudella 2014–2020 panostetaan erityisesti toimiin, joilla tuetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymisedellytyksiä, vahvistetaan työ- ja

toimintakykyä edistäviä palveluita sekä edistetään syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa.

Euroopan sosiaalirahaston tukemin toimin kehitetään uusia, innovatiivisia keinoja nuorten työllistymisen edistämiseksi osana nuorisotakuun toteuttamista.

Työvoiman ulkopuolella olevien miesten ja naisten saamiseksi työmarkkinoille parannetaan heidän ammattiosaamistansa yksilöllisiä palveluja tarjoamalla, koulutukseen ohjaamisen ja motivoinnin toimintamalleja tehostamalla sekä koulutusten sisältöjä ja malleja kehittämällä sukupuolinäkökulma huomioon ottaen.

Toimilla tuetaan joustavia ja yksilöllisiä opinto- ja tutkintopolkuja, jotta voidaan vastata nopeasti muuttuviin työelämän osaamistarpeisiin, esim. alojen rajapinnoille syntyviin tai huippuosaamista edellyttäviin työelämän tarpeisiin. Toimenpiteitä toteutetaan myös erityistä tukea tarvitsevien sekä koulutuksessa aliedustettujen ryhmien (mm. poikien, miesten, etnisten vähemmistöjen) osaamisen kehittämistä ja tutkinnon suorittamista esim. erilaisien koulutuksellisten kokeilujen avulla.

Rakennerahastovaroilla luodaan sekä edellytyksiä pysyville rakenteellisille muutoksille että reagoidaan äkillisissä muutostilanteissa nopeasti ja joustavasti alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin.

EU 2020-strategian toteuttamisessa erityisesti kaupunkiseuduilla on merkittävä rooli. Suomen rakennerahasto-ohjelmassa komission edellyttämä kestävä kaupunkikehityksen rahoitus (5 %) ohjataan kuuden suurimman kaupungin hankekokonaisuuteen, jossa edistetään avoimia innovaatioympäristöjä, avoimen datan hyödyntämistä kaupunkikehityksessä ja asukkaiden osallisuutta.

6 Institutionaaliset kysymykset ja sidosryhmien osallistuminen

Suomen perustuslaissa säädetään EU:ssa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta. Säädösten mukaan hallitus vastaa EU-asioiden kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä.

EU-asiat valmistellaan toimivaltaisissa ministeriöissä, tarvittaessa yhteistyössä ministeriöiden kesken, ja koordinoidaan EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmässä eli EU-asioiden komitean alaisissa jaostoissa ja tarvittaessa EU-ministerivaliokunnassa.

Perustuslain mukaan eduskunnalla on laajat oikeudet saada tietoja EU-asioista. Säädösten tarkoituksena on varmistaa eduskunnan mahdollisuus vaikuttaa EU:ssa tehtävien päätösten sisältöön. Eduskunta osallistuu kansalliseen kannanmuodostukseen koko EU:ssa tapahtuvan valmistelu- ja neuvotteluprosessin ajan. Eduskunnan näkemykset ovat lähtökohta hallituksen toiminnalle EU:ssa.

Eduskunta on osallistunut eri neuvostokokoonpanojen ja Eurooppa-neuvoston valmisteluun komission 2014 kasvuselvityksen ja eurooppalaisen ohjausjakson osalta. Kansallinen Eurooppa 2020 – ohjelma esitellään eduskunnalle. Ohjelma esitellään EU-menettelyjen yhteydessä myös työmarkkinajärjestöille.



VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

16a/2014
Valtiovarainministeriön julkaisu
huhtikuu 2014

ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-565-0 (nid.)
ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-566-7 (pdf)

VM:N
JULKAISUSARJAN
TEEMAT:

Budjetti
Hallinnon kehittäminen
ICT-Toiminta
Kunnat
Ohjaus ja tilivelvollisuus
Rahoitusmarkkinat
Taloudelliset ja
talouspoliittiset
katsaukset
Valtion työmarkkinalaitos
Verotus